Gemeente Raalte

Overkoepelend beleidsplan duurzaamheid

2025

Voorwoord

Nederland verandert, en Raalte verandert mee. Hoe werken we aan het Raalte van vandaag, en zorgen we ook voor die van morgen? Dat is duurzaamheid. Wij hebben nu uitgewerkt wat duurzaamheid voor ons betekent en wat we willen bereiken. In 2050 willen we dat Raalte energieneutraal, circulair, klimaatadaptief en waterrobuust is. Daar werken we stap voor stap naartoe. Het Overkoepelend Beleidsplan Duurzaamheid 2025 - 2030 geeft daarbij richting. Met de nodige trots presenteer ik nu deze aanpak.

We werken aan het Raalte van de toekomst. Duurzaamheid is daarbij cruciaal. Het helpt ons om energie slimmer te gebruiken, onze omgeving leefbaar te houden en onze economie te versterken. Door duurzame keuzes te maken blijft Raalte een aantrekkelijke plek om te wonen, werken en verblijven.

De afgelopen jaren zijn er al mooie stappen gezet. Inwoners verduurzamen hun huizen, bedrijven sluiten aan bij de circulaire economie en we passen onze omgeving aan op het veranderende klimaat. Wel merken we dat er meer nodig is. In opdracht van de Raad zullen wij daarom met dit beleidsplan de aanpak verder uitzetten, inspanningen beter op elkaar afstemmen en samenhang creëren tussen de vele initiatieven die er al zijn.

De komende jaren blijven we innoveren en stappen zetten. Dit doen we met een praktische en haalbare aanpak. Dit beleid biedt richting, maar de echte verandering maken we samen. Ik nodig daarom iedereen uit om met ons mee te doen. Die duurzame toekomst maken we niet alleen voor onszelf, maar ook voor de generaties na ons.

Roelof Bisschop,
Wethouder gemeente Raalte

Maart 2025

Samenvatting

Het Overkoepelend beleidsplan duurzaamheid biedt de gemeente Raalte en haar inwoners, ondernemers en organisaties richting om bij te dragen aan een duurzamere samenleving en economie. Duurzaamheid brengt ons kansen. Kansen om ons toekomstbestendig te ontwikkelen, en de uitdagingen van nu en later aan te pakken. Zo zorgen wij voor een blijvend aantrekkelijke en weerbare gemeente, waar we onze uitstoot en het gebruik van grondstoffen minimaliseren, en we ons aanpassen op het veranderende klimaat.

Duurzaamheid omvat in dit beleidsplan energie, klimaatadaptatie en circulariteit. Door deze thema's samen te voegen in dit beleidsplan, kunnen de verbindingen tussen de thema's worden benoemd, wat samenhang en meerwaarde creëert. Per thema zijn ambities en doelen uitgewerkt voor 2030 en met een de verdere blik voor 2050. Om deze doelen te bereiken zijn er actielijnen en uitgangspunten tot en met 2030 uitgewerkt. Deze pakken wij de komende jaren samen op.

Uitgangspunten

Groei
- We gaan voor toekomstbestendige nieuwbouw en een inrichting die voorziet in de behoeften van huidige generaties, zonder de behoeften van toekomstige generaties te beperken.
- We zien duurzaamheid als kans om onze gemeente te blijven ontwikkelen.
- We werken samen met inwoners, ondernemers en partners aan duurzame ontwikkelingen. We geven een extra stimulans en faciliteren waar nodig.
- We kiezen voor groei-ontwikkelingen die zelf voorzien in de energievraag, niet de druk op het elektriciteitsnet vergroten en de CO_2 uitstoot beperken ten behoeve van een gezonde leefomgeving.

Wijken & dorpen
- We nemen een regisserende rol in om onze wijken en dorpen duurzaam in te richten, waarbij we in de huidige én toekomstige behoeften voorzien.
- We werken samen met onze inwoners, ondernemers en partners om onze wijken en dorpen te verduurzamen. We stimuleren en faciliteren hen om duurzame maatregelen en initiatieven uit te voeren.
- We kijken naar wat waar nodig en mogelijk is. We werken daarom wijkgericht.
- We gaan concreet en zichtbaar aan de slag in onze wijken en dorpen. Wat kan, pakken we direct op. elektriciteitsnet vergroten en de CO_2 uitstoot beperken ten behoeve van een gezonde leefomgeving.

Buitengebied
- We ontwikkelen het buitengebied van Raalte verder als groen en innovatief productielandschap.
- In het buitengebied werken we samen en in samenhang aan de biodiversiteit, robuuste watersystemen, klimaatbestendigheid en bodemkwaliteit.
- We stimuleren en faciliteren duurzame en innovatieve maatregelen en initiatieven aan zowel woningen als (agrarische) bedrijven.

Gemeentelijke organisatie
- De gemeente heeft een voorbeeldfunctie om aan de slag te gaan met duurzaamheid.

Gemeente Raalte

Duurzaam Raalte

Thema:
- Energie
- Klimaatadaptatie
- Circulariteit

In 2050 zijn we

klimaatneutraal | **klimaatbestendig en waterrobuust** | **circulair**

In 2030...

Wekken we 100 GWh duurzame energie op

Verbruiken we niet meer dan 15 miljoen m3 aardgas in de gebouwde omgeving

Zijn volgens planning de wateroverlast locaties opgelost

Is het afkoppeldoel behaald

Voldoet 50% van de wijken aan de 3-30-300 groennorm

Heeft 75% van de wijken een gevarieerde groene inrichting

Is …%* van onze grondstoffen circulair

Wat gaan we doen?

Gemeentelijke organisatie

Samenwerken met inwoners, bedrijven en partners
Toekomstbestendige gemeentelijke gebouwen
Toekomstbestendig beheren

Weten wat te doen bij extreem weer
Gemeentelijke organisatie opleiden

Streven we naar MVOI**
Circulair werken in openbare ruimte

In de dorpen

Efficiënter energiegebruik in wijken onderzoeken
Warmte- & isolatieopgave regisseren
Ruimte geven aan duurzame mobiliteit
Elektriciteitsnetwerk toekomstbestendig maken
Stimuleren energie-uitwisseling bij bedrijven
Waterstofnetwerk onderzoeken

Klimaatadaptief inrichten openbare ruimte
Stimuleren klimaatadaptieve maatregelen

Stimuleren circulariteit bij inwoners
Vergroten circulaire economie

Nieuwbouw

Werken aan toekomstbestendige nieuwbouw

Buitengebied

Duurzame energie opwekken

Bijdragen aan de Sponsstrategie
Stimuleren en faciliteren van natuur

Verbouw van biobased materialen ondersteunen

*% wordt vastgesteld met het beleidsplan Circulariteit in de Openbare Ruimte

**Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen

Inhoudsopgave

Voorwoord 1

Samenvatting 2

1. Inleiding 9

2. Duurzaamheid 11
2.1 Definitie 11
2.2 Doelen en ambities 11
2.2.1 Energie 11
2.2.2 Klimaatadaptatie 12
2.2.3 Circulariteit 13

3. Energie 14
3.1 Energietransitie in Raalte 14
3.1.1 Opwek 14
3.1.2 Elektriciteit 17
3.1.3 Isoleren en duurzaam verwarmen 20
3.1.4 Duurzame mobiliteit 22

4. Klimaatadaptie 24
4.1 Klimaatadaptatie en biodiversiteit in Raalte 24
4.1.1 (Grond)wateroverlast 25
4.1.2 Droogte en (drink)water beschikbaarheid 26
4.1.3 Hitte 26
4.1.4 Biodiversiteit en vergroenen 26

4.2 Hoe we Raalte klimaatadaptief maken 27
4.2.1 We lossen aan de hand van de DPRA-cyclus knelpunten op 27
4.2.2 Klimaatadaptatie nemen we mee in onze ruimtelijke inrichting 28
4.2.3 We gaan wijkgericht aan de slag om ons bebouwd gebied klimaatadaptief in te richten 29
4.2.4 We bouwen aan een toekomstbestendige gemeente 30
4.2.5 We positioneren ons verder in het toekomstbestendig maken van ons buitengebied 30
4.2.6 We stimuleren en faciliteren klimaatadaptieve maatregelen 30
4.2.7 We werken aan toekomstbestendig beheer van de openbare ruimte 31
4.2.8 We gaan samen met anderen aan de slag 31
4.2.9 We werken aan communicatie en kennisontwikkeling 32
4.2.10 We weten wat te doen bij extreem weer 32

5. Circulariteit 33
5.1 Circulariteit in Raalte 33
5.1.1 Circulaire openbare ruimte 33
5.1.2 Circulaire economie 35
5.1.3 Circulaire bouw 35
5.1.4 Circulaire maatschappij 36

6. Duurzaamheid binnen de kernopgaves van Raalte 37
6.1 Groei 37
6.2 Wijken & Dorpen 38
6.3 Buitengebied 39
6.4 Verduurzamen gemeentelijke organisatie 39

7. Organisatie 40
7.1 Hoe we duurzaamheid vormgeven binnen de organisatie 40
7.2 Monitoren en evalueren 40
7.3 Financiën 41

Bijlagen 45
Bijlage 1. Landelijke, regionale en lokale wet- en regelgeving 45
1.1 Energie 45
1.2. Klimaatadaptatie 48
1.3. Circulariteit 52

Bijlage 2. Omgevingsvisie Raalte 2040 54
2.1 Het buitengebied – Raalte als groen en innovatief productielandschap 54
2.2 Toekomstige wijken en dorpen – Raalte geeft ruimte aan eigenzinnig samenleven 54
2.3 Identiteit en regio – Raalte als het levendige hart van Salland 54

Bijlage 3. Overzicht actielijnen 55
3.1 Energietransitie 55
3.2 Klimaatadaptatie 57
3.3 Circulariteit 58

Bijlage 4. Verdere uitwerking van de financiën voor duurzaamheid 59

Begrippenlijst

Begrip	Definitie
3-30-300 groennorm	Wetenschappelijk onderbouwde groennorm met als uitgangspunt dat elke woning zicht moet hebben op minimaal 3 bomen, de minimale boomkroonbedekking in een wijk 30% is en iedereen binnen 300 meter van zijn huis minimaal 200 m^2 groen, zoals een park, heeft.
20-15-20 groennorm	Wetenschappelijk onderbouwde groennorm met als uitgangspunt dat elke wijk hoort te bestaan uit 20% bladerdek van bomen, 15% middelhoge plantengroei (zoals struiken) en 20% lage begroeiing (zoals gras).
Afkoppelen	Het aanpassen van de hemelwater afvoer (leidingen en vergroenen) waardoor deze niet langer op het (gemengd) vuilwater riool lozen. Dit maakt tot een gescheiden stelstel.
Biodiversiteit	Biodiversiteit is een samenstelling tussen: 'bio' (leven) en 'diversiteit' (afwisseling en verscheidenheid). Een ander woord voor biodiversiteit is 'soortenrijkdom'.
Biobased materialen	Materialen zijn gemaakt van hernieuwbare grondstoffen die afkomstig zijn uit de levende natuur. Dit zijn grondstoffen uit veeteelt, tuin-, land- en bosbouw.
Biogas	Biogas is gas dat wordt geproduceerd door de vergisting van mest, gft of ander organisch afval.
Regeling Capaciteit Decentrale Overheden voor Klimaat- en Energiebeleid (CDOKE)	Dit is een Specifieke Uitkering van het Rijk bestemd voor de uitvoering van nieuwe taken die als gevolg van het klimaatakkoord bij gemeenten zijn belegd.
Circulariteit	Dat producten na gebruik ingezet kunnen worden als grondstof voor nieuwe producten of materialen.
Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA)	Plan waarin het Rijk, provincies, waterschappen, gemeenten, provincies afspraken hebben gemaakt om het proces van klimaatadaptatie te versnellen en intensiveren. Hiertoe zijn zeven ambities vastgesteld die als doel hebben Nederland uiterlijk in 2050 klimaatbestendig in te richten.
Energiearmoede	Huishoudens met energiearmoede hebben een laag inkomen in combinatie met hoge kosten voor gas en elektriciteit of een woning met een lage energetische kwaliteit.
Energieneutraal	Een netto uitstoot van nul broeikasgassen. Een eventueel restant van uitstoot kan door onttrekking of afvang worden gecompenseerd.
Energietransitie	De overstap van fossiele brandstoffen (o.a. olie, gas en kolen) naar duurzame energiebronnen (o.a. zon, wind en biomassa) om klimaatverandering tegen te gaan.
FTE	Dit staat voor Full Time Equivalent en is een meeteenheid die de totale arbeidsuren van een voltijdse werknemer vertegenwoordigt.
Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) (2021-2030)	Dit beleidsplan geeft inhoudelijke, financiële en programmatische sturing aan het riolerings- en waterbeheer van Raalte.
Groengas	Groen gas is gas uit biomassa dat is verbeterd tot aardgaskwaliteit.
GWh (Gigawatt uur)	Eenheid voor een hoeveelheid stroom. Één GWh is de stroom die een centrale of windmolen met een vermogen van één gigawatt in een uur kan leveren.
HVO-diesel	HVO staat voor "Hydrotreated Vegetable Oil" en is een nieuw type dieselbrandstof. Het is een biobrandstof die wordt gebruikt in de transportsector als duurzaam alternatief voor fossiele brandstof.

Klimaatadaptatie	Het aanpassen van onze omgeving, gebouwen en gedrag aan een steeds extremer klimaat, evenals het accepteren van bepaalde risico's en/of overlast.
Klimaatadaptieve maatregelen	(Fysieke) aanpassingen, zoals het vergroenen of het afkoppelen van het gemengde riool, die de weerbaarheid tegen klimaatextremen vergroten.
kWp	Staat voor kilowattpiek, een maatstaf voor de maximale capaciteit van een zonnepaneel of een zonnepaneelsysteem.
Laadinfrastructuur	De samenhang van laadstations, aansluitingen op het net en alle andere zaken die nodig zijn om elektrische voertuigen te laden.
Lokale Aanpak Isolatie (LAI)	Specifieke Uitkering van het Rijk bedoeld voor het opstellen van een regeling voor het isoleren van woningen in particulier bezit met een laag energielabel of met een slechte isolatie.
Maatlat groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving	Biedt nationale richtlijnen voor klimaatadaptief bouwen en inrichten.
Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI)	Met Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen kan een overheid helpen bij het aanpakken van klimaatverandering en het overstappen naar een circulaire economie door zorgvuldig te kiezen wat ze koopt.
Meerjarig Investerings-programma (MIP)	De sectorale en integrale herinrichtingsprojecten vanuit beheer (o.b.v. data en inspecties).
Netcongestie	Het overbelast raken van het elektriciteitsnet door te veel vraag of te veel aanbod van elektriciteit.
Netverzwaring	Het uitbreiden of versterken van het elektriciteitsnet, waaronder het plaatsen van nieuwe elektriciteitshuisjes en het vervangen van kabels.
P&C Cyclus	Planning & Control cyclus; jaarlijks terugkerende cyclus, met als doel om het beleid en de bedrijfsvoering van de gemeente te beheersen. De cyclus geeft inzicht in de doelstellingen van de gemeente, of ze deze bereikt en welke financiële middelen daarvoor nodig zijn.
Primaire grondstoffen	Materialen, die uit de natuur worden gewonnen om toegepast te worden als grondstof of bouwstof waarbij het dezelfde functie behoudt zoals bijvoorbeeld olie, gas en steen.
Regionale Energie Strategie (RES)	Strategie waarin Nederlandse regio's samenwerken om hun energievoorziening verduurzamen. In de RES West-Overijssel wordt samengewerkt met tien gemeenten, de provincie Overijssel, vier waterschappen en drie netbeheerders. Deze partijen wilden samen tot 2030 1,8 TWh opwekken, waarvan 100 GWh door de gemeente Raalte. Vanwege integratie met provinciaal beleid is de RES 1.0 niet meer bindend.
Regionale Sponsstrategie	Eén van de overkoepelende programma's van de Verstedelijkingsstrategie van de Regio Zwolle. Deze strategie richt zich op de regionale ambitie om klimaatadaptief te groeien.
RIVUS	Samenwerkingsverband dat zich richt op de waterketen en klimaatadaptatie. Het bestaat uit 8 gemeenten, Waterschap Drents Overijsselse Delta en de Provincie Overijssel. Ook drinkwaterbedrijf Vitens is betrokken. RIVUS werkt aan de hand van een strategie en uitvoeringsprogramma's
Salderingsregeling	De regeling waaronder eigenaren van zonnepanelen de opwek van elektriciteit die ze terugleveren aan het net mogen wegstrepen tegen de gevraagde elektriciteit op een ander moment.
Sallandse Weteringen	Dit stelsel van weteringen verzorgen de hoofdafvoer van water uit Salland, waar Raalte een groot deel van uitmaakt. Het watersysteem stroomt daarin af van de Sallandse Heuvelrug naar de IJssel en Zwolle.
Soorten Management Plan (SMP)	In een Soorten Management Plan staat voor een heel gebied welke beschermde diersoorten aanwezig zijn net als maatregelen, regels en afspraken voor het renoveren, bouwen, isoleren en slopen die met deze soorten rekening houden.
Specifieke Uitkering (SpUk)	Geld dat een gemeente van het Rijk krijgt om een taak uit te voeren. In deze context zijn er middelen beschikbaar gesteld voor het behalen van de doelen uit de Klimaatwet.
Sponswerking	De hoeveelheid variatie in water dat het bodem- en watersysteem van een gebied aan kan zonder dat het wateroverlast of droogteschade veroorzaakt.
Klimaatadaptatie	Het aanpassen van onze omgeving, gebouwen en gedrag aan een steeds extremer klimaat,

	evenals het accepteren van bepaalde risico's en/of overlast.
Small Modular Reactor (SMR)	Kleine modulaire reactoren zijn een categorie van voorgestelde kernreactoren die veel kleiner zijn dan conventionele kernreactoren.
TWh (Terrawatt uur)	Eenheid voor een hoeveelheid stroom. Één TWh is gelijk aan 1000 GWh (zie definitie GWh).
Warmteprogramma	In een warmteprogramma beschrijft een gemeente de aanpak van het isoleren en aardgasvrij maken van de gebouwde omgeving.
Warmtetransitie	De overgang van het gebruik van aardgas naar duurzame alternatieven voor het verwarmen van woningen en panden.
Water en bodem sturend	Biedt uitgangspunten om het water- en bodemsysteem een doorslaggevende rol te laten spelen bij de ruimtelijke inrichting en daarmee klimaatschade te voorkomen.

1. Inleiding

“We gaan voor een duurzame en schone leefomgeving. Een omgeving waarin het fijn wonen is én blijft. Een omgeving die we met trots kunnen doorgeven aan onze kinderen. Duurzaamheid is breder dan het opwekken van energie. We kijken daarom breed, creatief én innovatief naar hoe de duurzaamheidsdoelstellingen kunnen worden bereikt. Denk hierbij ook aan circulariteit, biodiversiteit, de inzet van nieuwe, slimme technieken en klimaatadaptatie.” - Coalitieakkoord 2022-2026.

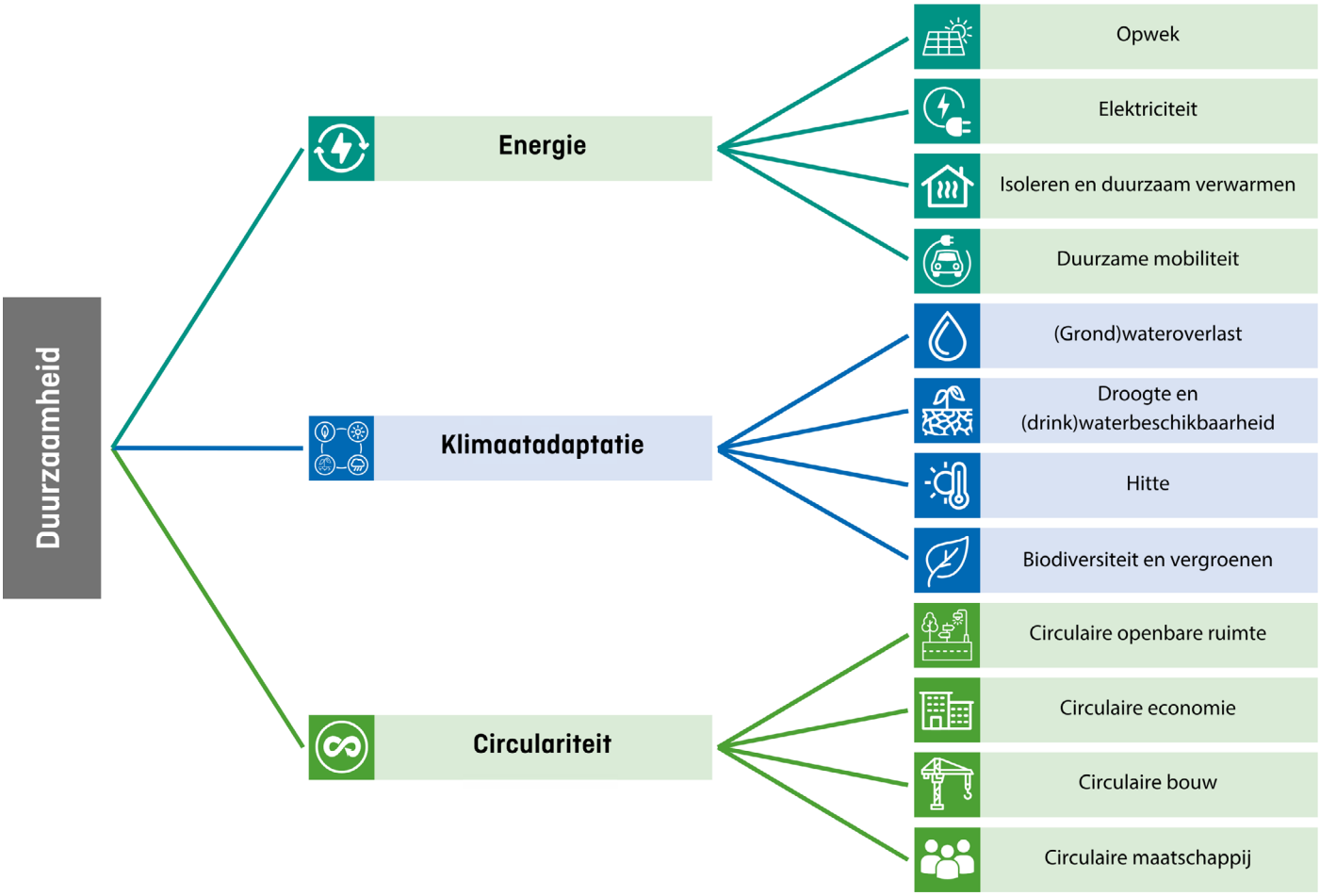
Verduurzamen biedt de gemeente, haar inwoners, ondernemers en organisaties de kans om te werken aan het Raalte van nu en in de toekomst. Er komen daarin veel uitdagingen op ons af. De gevolgen van klimaatverandering worden steeds duidelijker, onze grondstoffen worden schaarser. Ons energiesysteem vraagt om grote aanpassingen om de uitstoot en daarmee klimaatverandering nog zoveel mogelijk te beperken.

Met dit beleidsplan geeft de gemeente richting aan onze duurzaamheidsambities en doelen tot 2030, met een uitkijk tot 2050. Dit is uitgewerkt voor de thema’s energie, klimaatadaptatie en circulariteit. Het geeft ook inzicht in landelijk en regionaal beleid, waar wij als gemeente bij aansluiten. Dit doen wij niet alleen, maar samen met onze inwoners, bedrijven en partners.

Verduurzamen biedt kansen. Zoals het ontwikkelen van innovatieve circulaire businessmodellen, nieuwe biobased producten en het betreden van nieuwe markten. Het kan ook (klimaat)risico’s beperken voor inwoners en ondernemers, en zorgen voor een mooie groenblauwe inrichting. Goed voor mens én natuur. Door over te schakelen op duurzame energie dragen wij bij aan het betaalbaar houden van de energie en aan economische stabiliteit.

De gemeente Raalte zet zich al op diverse terreinen in voor een duurzame toekomst. We zijn al bezig met het vergroenen van Raalte, en ons water- en rioolsysteem bestendig te maken tegen extreme regenval en droogte. Hier zijn ook al beleidsstukken en uitvoeringsplannen voor uitgewerkt. Daarnaast lopen er projecten gericht op het bestrijden van energiearmoede en wordt er gewerkt aan een beleidsplan circulariteit voor de openbare ruimte.

Met het opstellen van een overkoepelend beleidsplan duurzaamheid streven we ernaar om de lijn uit te zetten tot 2030, en deze beleidsstukken en projecten met elkaar te verbinden. Dit maakt het mogelijk om de voortgang op overkoepelende doelstellingen beter te monitoren en stelt de organisatie in staat om gerichter te sturen. Het schetst doormiddel van actielijnen en uitgangspunten de stappen die we gaan zetten op weg naar het verwezenlijken van deze doelen en ambities tot 2030, en verder.

Figuur 1. Overzicht van de duurzaamheidsthema's en onderdelen

1.1 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 geeft een beknopte toelichting op de visie van de gemeente Raalte op duurzaamheid en de thema's die binnen dit beleidsplan centraal staan. Hoofdstuk 3 richt zich op de energietransitie binnen de gemeente Raalte. Vervolgens wordt in hoofdstuk 4 stilgestaan bij wat we doen op het gebied van klimaatadaptatie en welke keuzes daar de komende jaren nog gemaakt moeten worden. In hoofdstuk 5 geeft dit voor circulariteit weer. Hoofdstuk 6 brengt de acties uit de voorgaande hoofdstukken bij elkaar en brengt verder in kaart waar de verbindingen tussen de thema's liggen. Tot slot wordt in hoofdstuk 7 toegelicht hoe we duurzaamheid vorm gaan geven in de gemeentelijke organisatie en welke middelen we hebben voor de uitvoering.

2. Duurzaamheid

2.1 Definitie

Duurzaamheid is een breed begrip dat tegenwoordig veel wordt toegepast. Het omvat onderwerpen zoals de vermindering van CO_2-uitstoot en de aanpak van klimaatverandering, maar ook de bevordering van biodiversiteit en het (her)gebruik van grondstoffen. Duurzaamheid laat zich echter niet beperken tot een vastomlijnd aantal thema's; het gaat mede om de wijze waarop we met deze onderwerpen omgaan. Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) hanteert de volgende definitie van duurzame ontwikkeling:

"Een ontwikkeling die voorziet in de behoeften van huidige generaties, zonder de behoeften van toekomstige generaties, zowel hier als in andere delen van de wereld, in gevaar te brengen. Bij duurzame ontwikkeling gaat het om leefomgevings-, menselijke en economische behoeften. Hiermee wordt namelijk de volledige scope waarin wij mensen leven meegenomen."

2.2 Doelen en ambities

In dit beleidsplan zetten we de doelen en acties uiteen voor energie (inclusief warmte en mobiliteit), klimaatadaptatie (inclusief biodiversiteit) en circulariteit. Door deze thema's te bundelen, vergroten we de impact op inwoners, ondernemers en de gemeentelijke organisatie.

In dit hoofdstuk beschrijven we de ambities en doelen voor deze drie thema's, in de volgende hoofdstukken zullen we in gaan op de acties die we in Raalte nodig vinden om de ambities en doelen te behalen.

2.2.1 Energie

Ambitie & doelen 2050

Volgens de Nederlandse klimaatwet moet de netto-uitstoot van broeikasgassen in 2050 nul zijn, met een tussendoel van 55% reductie in 2030. Dit betekent een CO_2-neutrale elektriciteitsproductie, gebouwde omgeving en mobiliteit. Ook in Raalte streven we naar klimaatneutraliteit in 2050. Het doel voor 2050 is daarom om **netto geen broeikasgassen meer uit te stoten.** Een eventueel restant van uitstoot zal dan door onttrekking uit de lucht of afvang bij de bron moeten worden gecompenseerd.

Doelen 2030

In 2030 leggen we de basis voor 2050 door hernieuwbare energie op te wekken en energie te besparen.

- In 2030 **wekken we 100 GWh hernieuwbare energie op**. Dit doel blijft daarmee gelijk aan het doel dat eerder in RES-verband is gesteld. Hierbij tellen we nu alle vormen van hernieuwbare energie mee.
- In 2030 willen we **het aardgasverbruik van de gebouwde omgeving hebben teruggebracht tot maximaal 15 miljoen m^3** per jaar.

Waar staan we nu om de doelen voor energie te halen?
Er is in RES-verband afgesproken dat de gemeente Raalte in 2030 ten minste 100 GWh aan duurzame energie opwekt. Met de komst van de 'Agenda Energietransitie West-Overijssel' zijn dergelijke afspraken niet meer van toepassing. Toch blijven we in Raalte werken aan dit doel, waarbij we nu alle opwek meenemen, ook als die wordt gerealiseerd door kleinere installaties. In 2024 stond de teller op 57 GWh duurzaam opgewekte energie.

Naast het opwekken van energie is het belangrijk zo veel mogelijk energie te besparen. Zodoende komt van twee kanten het uiteindelijke doel van 2050, geen uitstoot van broeikasgassen, dichterbij. Alle energie die we besparen hoeven we ten slotte ook niet op te wekken. We willen daarom binnen de strekking van het beleidsplan grote stappen zetten op het besparen van energie, specifiek binnen de gebouwde omgeving. Waar het gasverbruik van de gebouwde omgeving in 2022 nog 26 miljoen m^3 was, moet dat zijn teruggebracht tot 15 miljoen m^3 in 2030.

2.2.2 Klimaatadaptatie

Ambitie & doelen 2050

In 2050 is Raalte **volledig klimaatbestendig en waterrobuust ingericht**. Dit betekent dat we de gevolgen van hevige neerslag, langdurige natte of droge periodes en hitte op kunnen vangen. Klimaatextremen leiden dan niet tot schade aan bebouwing, infrastructuur en voorzieningen; en vitale functies en voorzieningen blijven altijd beschikbaar. De leefomgeving is hittebestendig ingericht en gezondheidsrisico's zijn beperkt. Groenblauwe structuren zijn zichtbaar verweven, er is voldoende sponswerking van het water- en bodemsysteem en er is voldoende gevarieerd, verbonden en inheems groen.

Om onze ambitie te bereiken, zijn onze doelen voor 2050 dat:

- **Alle wateroverlast locaties** zijn opgelost of, wanneer de inspanning niet afweegt met het resultaat, geaccepteerd.
- Wij ons **afkoppeldoel** halen, wat nu staat op 87 hectare (peiljaar 2021). Zo zijn onze gebouwen en het verhard oppervlak in 2110 volledig ontvlochten van het gemengde riool.
- We streven naar de **3-30-300 groennorm** in al onze wijken en dorpen. Dit betekent een dat deze wijk of dorp goed scoort op deze norm, ofwel een 5 of hoger. De norm houdt in dat iedereen vanuit zijn woning uitzicht heeft op drie bomen, iedere buurt minstens 30% boomkroonbedekking heeft, en iedereen binnen 300 meter naar een openbare groene (koelte)plek kan lopen, zoals een parkje. We beseffen dat deze norm in de praktijk niet altijd realistisch is. De norm kan in zulke situaties bijgesteld worden tot een uiterste minimum van 1-20-300.
- We streven naar een **gevarieerde groene inrichting** in al onze wijken en dorpen. Dit betekent een minimaal groenoppervlakte van 40% en dat nieuw aan te leggen groen zoveel mogelijk in lijn is met de 20-15-20 norm. Dit staat voor 20% boomkroonbedekking, 15% middelhoge vegetatie zoals struiken en heesters, en 20% lage vegetatie zoals (kruidenrijk) gras.

In onder andere de Omgevingsvisie van Raalte, het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP), de Nota Klimaatadaptatie en het Beleidsplan biodiversiteit zijn de ambities, doelen en maatregelen over klimaatadaptatie en biodiversiteit verder uitgewerkt.

Doelen 2030
In 2030 hebben we grote stappen gezet richting een klimaatbestendig en waterrobuust Raalte. De doelen voor 2030 zijn daarom dat:

- Volgens planning **wateroverlast locaties zijn opgelost**.
- Ons afkoppeldoel voor 2030 hebben gehaald. Dit is nu 27 hectare (peiljaar 2021).
- 50% van de wijken en dorpen aan de **3-30-300 groennorm** voldoen.
- 75% van de wijken en dorpen een **gevarieerde groene inrichting** heeft.

Waar staan we nu om de klimaatadaptatie doelen te halen?
De doelen voor het oplossen van wateroverlast locaties en afkoppelen zijn vastgesteld met het Gemeentelijk Rioleringsplan 2021-2030. Dit plan wordt nu tussentijds geëvalueerd. Op basis van deze uitkomsten kunnen deze doelen waar nodig bijgesteld worden.

De status van het groen is met de Scan Wijken en Dorpen meegenomen. Daaruit is gebleken dat 40% van de wijken en dorpen nu goed scoort op 3-30-300 regel. Voor 2030 werken wij daarom concreet naar een toename van drie wijken of dorpen, om tot de 50% in 2030 te komen.
68% van onze huidige wijken en dorpen heeft nu een groenoppervlakte van 40% of hoger. Om tot een percentage van 75% te komen, willen wij dat er drie extra wijken of dorpen hieraan voldoen. Een aandachtspunt is dat er vooral struiken en bomen aangeplant moeten worden, om voor de juiste gelaagdheid te zorgen.

2.2.3 Circulariteit

Ambitie & doelen 2050

In 2050 is Raalte **volledig circulair**. Het is dan onderdeel van een volledig circulaire economie en samenleving, waarin zoveel mogelijk duurzame hernieuwbare grondstoffen worden gebruikt, producten en grondstoffen worden hergebruikt en waarin afval niet bestaat.
De gemeente heeft vooral invloed op haar eigen werkzaamheden in de openbare ruimte. Het is daarom dat voor 2050 het doel wordt gesteld dat het gebruik van grondstoffen in de **openbare ruimte volledig circulair** is.

Doel 2030
Voor het beleidsplan Circulariteit in de Openbare Ruimte worden nu de huidige materiaalstromen in de openbare ruimte in beeld gebracht. Gebaseerd op deze uitkomsten zullen wij een realistisch en ambitieus (tussen)doel voor de **vermindering van het gebruik van (niet-hernieuwbare) grondstoffen** opstellen voor 2030. Dit is in de vorm van een percentage en onderliggende doelen, zodat dit meetbaar zal zijn.

3. Energie

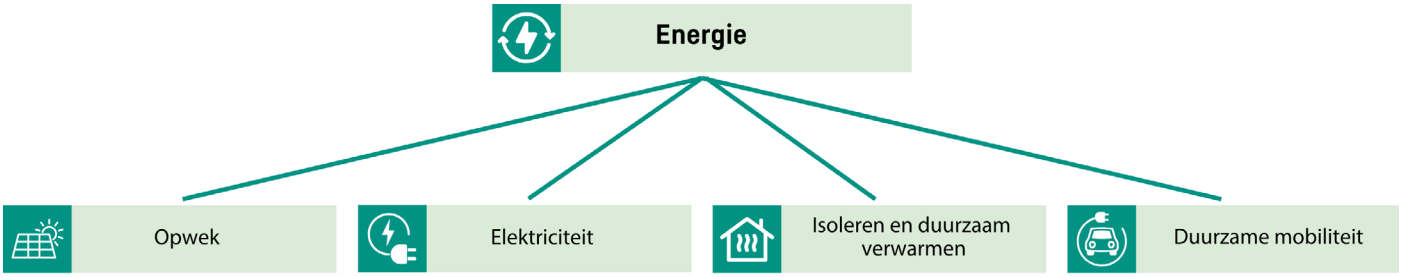
De energietransitie is de overgang van een energiesysteem dat is gebaseerd op fossiele bronnen (zoals olie, gas en steenkool) naar een systeem dat gebruik maakt van hernieuwbare energiebronnen (zoals zon, wind en biomassa). Deze transitie is gericht op het realiseren van een energiesysteem met minimale CO_2-uitstoot. Om dit doel te bereiken, zijn de volgende stappen noodzakelijk:

- Energiebesparing: bijvoorbeeld door het verbeteren van isolatie of het verlagen van het energieverbruik;
- Overstappen op duurzame energie: zoals de vervanging van aardgas door duurzamere alternatieven;
- Opwekken van duurzame energie: bijvoorbeeld door het gebruik van zonnepanelen en windturbines.

De gemeente heeft een belangrijke rol in deze transitie door o.a. het begeleiden en stimuleren van inwoners en ondernemers en het verduurzamen van onze eigen organisatie. Mobiliteit en de warmtetransitie vallen ook onder het thema energietransitie.

3.1 Energietransitie in Raalte

Ook in Raalte moeten we de uitstoot van broeikasgassen verminderen totdat we in 2050 netto niks meer uitstoten. Het is daarvoor nodig om af te stappen van het energiesysteem dat is gebaseerd op fossiele brandstoffen. Het beleid op landelijk, regionaal en lokaal niveau is opgenomen in bijlage 1. In Figuur 2 is weergegeven hoe de energietransitie in dit beleidsplan is onderverdeeld.

Figuur 2. Het thema energie en de subonderdelen

3.1.1 Opwek

Duurzame energie kan op meerdere manieren worden opgewekt, waaronder door zonne-energie, windenergie en de vergisting van biomassa. Hieronder worden verschillende opties voor de gemeente Raalte toegelicht. Daarnaast wordt ingegaan op de Agenda Energietransitie West-Overijssel (voorheen RES).

Agenda Energietransitie West-Overijssel

De agenda Energietransitie West-Overijssel, voorheen de RES West-Overijssel, komt voort uit het Nationaal Programma Regionale Energie Strategie (NP RES). Dit is het programma waarin Nederlandse regio's samenwerken om hun energievoorziening verduurzamen. RES West-Overijssel heeft in 2021 RES 1.0 vastgesteld, waarin landelijke energiedoelen zijn vertaald naar regionale oplossingen en doelen voor duurzame elektriciteitsproductie, duurzame warmtevoorziening en versterking van de energie-infrastructuur. West-Overijssel heeft als doel gesteld om in 2030 1,8 TWh aan duurzame energie op te wekken met 40% zonne-energie en 60% windenergie.
In 2024 koos het bestuurlijk platform RES West-Overijssel ervoor om geen RES 2.0 vast te stellen, maar een nieuwe

samenwerkingsvorm te zoeken. Het samenwerkingsverband RES is niet meer bepalend voor grootschalige duurzame energieopwekking, maar bestuurders benadrukken het belang van samenwerking voor voortgang op urgente thema's zoals de lokale warmtetransitie, het energienetwerk en lokaal eigendom. Er wordt nu gewerkt aan de Agenda Energietransitie West-Overijssel, waarin bestaande en nieuwe doelen en afspraken worden vastgelegd. Op de urgente thema's willen de lokale bestuurders intensiever samenwerken. Deze agenda behandelt ook communicatie, participatie en acties om de energiedoelen te behalen.
Ondanks dat er geen opvolging komt van RES 1.0 blijft Raalte het doel nastreven om in 2030 100 GWh aan duurzame energie op te wekken.

Actielijnen

- **E1:** We werken samen met provincie en andere gemeenten onder de Agenda Energietransitie West-Overijssel aan onze ambities op de energietransitie.
- **E2:** We behouden het doel om in 2030 100 GWh duurzame energie op te wekken. We doen dit niet meer in het kader van de RES-afspraken maar in het kader van de verduurzaming van ons lokale energieverbruik.

Wind

Er zijn twee typen windinitiatieven te onderscheiden: grootschalige projecten en erfwindmolens. Voor erfwindmolens heeft de gemeente in mei 2024 beleid opgesteld onder de noemer 'Parapluplan erfwindmolens'[1]. Dit maakt erfwindmolens tot 40 meter tiphoogte mogelijk voor eigen gebruik bij (agrarische) bedrijven in het buitengebied, mits deze binnen het bouwvlak staan en goed landschappelijk zijn ingepast. Dit biedt bedrijven, naast zonnepanelen, een extra optie om het energieverbruik te verduurzamen.

Voor grootschalige initiatieven geldt het windbeleid van de provincie Overijssel. De gemeente Raalte valt buiten de provinciale zoekgebieden, waardoor windturbines alleen zijn toegestaan als zij voldoen aan de clustereis van minimaal vier turbines. Initiatiefnemers dienen hun plannen bij de provincie aan te melden. In 2024 heeft Raalte, ter aanvulling op het provinciale beleid, gemeentelijk windbeleid vastgesteld met eigen voorwaarden. Hoewel het provinciaal beleid leidend is, houdt de provincie rekening met redelijke en juridisch houdbare gemeentelijke richtlijnen.

Actielijnen

- **E3:** Gemeente Raalte zet zichzelf in ieder geval tot 2030 niet actief in voor grootschalige windturbine initiatieven. Initiatieven kunnen nog wel vanuit de provincie komen.

Zon

Zon op land

Raalte wil tot 2030 100 GWh duurzame energie opwekken. Door ontwikkelingen zoals netcongestie en strengere provinciale regels zijn nieuwe zon-op-land-projecten echter nauwelijks nog mogelijk. Het gemeentelijke beleid uit 2021 is daardoor verouderd en moet worden aangepast aan het provinciale beleid[2].

1. Buitengebied Raalte, parapluplan erfwindmolens: Regels
2. Zonnevelden zijn onderdeel van de omgevingsverordening van de provincie Overijsel, paragraaf 4.11.1. Omgevingsverordening - Provincie Overijssel

Zon op dak

Zon op dak biedt veel potentie voor de opwek van duurzame energie. Het aantal particuliere installaties groeit gestaag door. Voor ons doel om 100 GWh op te wekken tellen we ook zonnedaken kleiner dan 15 kWp mee. Deze telden niet mee in RES 1.0. Vanwege veranderende omstandigheden, waaronder de toenemende beperkingen op het elektriciteitsnet en het wegvallen van de salderingsregeling, gaan we onderzoeken hoe zonne-energie efficiënt kan worden benut in onze wijken. Dit doen wij in samenhang met de andere duurzaamheidsthema's en de opgave Wijken en Dorpen.

Actielijnen

- **E4:** We actualiseren het beleid Zon op Land in lijn met het beleid van de provincie Overijssel.
- **E5:** Om de (autonome) groei van zon-op-dak te ondersteunen onderzoeken we hoe we op wijkniveau de opgewekte energie efficiënt kunnen benutten.

Afbeelding 1. Zonnepark in Heeten

Biogas en groen gas

Biogas speelt een belangrijke rol in de energietransitie, vooral voor sectoren met een hoge aardgasvraag, zoals industriële processen, monumentale kernen en hybride warmtepompen. Biogas is goed op te slaan, integreert relatief goed in het huidige aardgassysteem en biedt daardoor een nuttige aanvulling, al kan het niet de volledige warmtevraag dekken.

Mest is de belangrijkste bron voor biogas. Dagverse mest levert de beste resultaten, waardoor verwerking op of nabij het erf het meest efficiënt is. Grootschalige mestvergisting verlaagt kosten, maar vermindert mestkwaliteit, vraagt meer energie en heeft nadelige omgevingseffecten als gevolg van het transport. Toch sluit Raalte grotere projecten of biogashubs niet uit.

In de omgevingsvisie streeft Raalte naar een groen en innovatief productielandschap wat agrarische ondernemers kansen voor een nieuw of aanvullend verdienmodel biedt. Biogasproductie sluit aan bij deze ambitie, waardoor de gemeente positief staat tegenover biogas- en groen-gasprojecten. We benaderen initiatiefnemers die zich melden bij de gemeente dan ook met een positieve grondhouding. Binnen de opgave Buitengebied wordt er verkent welke gebieden mogelijkheden bieden voor de ontwikkeling van de agrarische sector. Er wordt aangehaakt bij deze verkenning en we onderzoeken of deze gebieden ook potentie bieden voor de productie van biogas.

Actielijnen

- **E6:** We maken inzichtelijk of de huidige mogelijkheid voor kleine vergistingsinstallaties binnen het bestemmingsplan nog toereikend is en passen deze indien nodig aan.
- **E7:** We onderzoeken welke potentie er in het buitengebied is voor biogas.

Kernenergie

Kernenergie is een belangrijk onderdeel van de huidige strategie van het Rijk om de CO_2-uitstoot te verminderen, met plannen voor uitbreiding en vernieuwing van de capaciteit. Het gaat daarbij om grote, dure centrales die veel water uit de omgeving nodig hebben om te koelen. Tegelijk zijn er ontwikkelingen gaande op het gebied van kleinere kerncentrales, zogenaamde Small Modular Reactors (SMR). De belofte is dat dergelijke SMR centrales goedkoop in een fabriek kunnen worden geproduceerd en vervolgens kant-en-klaar worden getransporteerd. Ook zijn er nieuwe reactor types in ontwikkeling waarvan de gesmolten zout kerncentrale (Molten Salt Reactor, MSR) veel aandacht krijgt. Dit type reactoren gebruikt gesmolten zout als koelmiddel dat voordelen oplevert voor de efficiëntie en de veiligheid van de centrale.

Het Rijk kijkt niet naar Raalte als potentiële vestigingsplaats voor een nieuwe kerncentrale, daarvoor is ons gebied niet geschikt. In de toekomst kunnen kleinere kerncentrales wellicht een rol vervullen in de opwek van CO_2 vrije elektriciteit op een meer lokaal niveau. Daarvoor is het nodig dat de ontwikkelingen met betrekking tot SMRs en eventueel ook nieuwe koeltechnieken verder plaatsvinden. Pas als dergelijke centrales bewezen technologie zijn kan er in Raalte discussie plaatsvinden over de toepassing ervan, en daar gaat nog veel tijd overheen. Het is daarom dat er tot 2030 niet actief wordt ingezet op de komst van kerncentrales.

Actielijnen

- **E8:** Gemeente Raalte zet zichzelf in ieder geval tot 2030 niet actief in voor de komst van kerncentrales.

3.1.2 Elektriciteit

Het elektriciteitsnet vormt de ruggengraat van het toekomstige energiesysteem. Hoewel in Overijssel de keuze is gemaakt om zo veel mogelijk van alternatieve duurzame energiedragers gebruik te gaan maken (zie energievisie provincie Overijssel[3]), zal het overgrote deel van het energiegebruik gebaseerd zijn op elektriciteit. Het elektriciteitsnet is op elk moment in balans; er is altijd evenveel vraag als aanbod. Voorheen werd elektriciteit opgewekt in aardgas-, kolen- en kerncentrales en werd het getransporteerd naar afnemers. Het was eenvoudig om de productie op en af te schalen om aan de vraag te voldoen. Het huidige systeem is complexer door de opwek van zonne- en windenergie en het opslaan van elektriciteit in batterijen.

3. Energievisie Overijssel 2050

Netcongestie en slimme energieoplossingen
De toenemende vraag en aanbod van elektriciteit veroorzaken vaak netcongestie, vergelijkbaar met verkeersfiles, waarbij piekmomenten zorgen voor overbelasting.

Grootverbruikers in Raalte kunnen door netcongestie hun gecontracteerde transportvermogen de komende jaren niet verhogen, wat ontwikkeling, verduurzaming en groei kan remmen. Voor kleinverbruikers geldt dit probleem nog niet, maar beperkingen in andere regio's tonen risico's voor de toekomst. Als dergelijke beperkingen ook in Raalte gaan gelden, brengt dit onze groeiambitie in het geding. Het is daarom belangrijk om te analyseren wat de impact is van de huidige en eventuele toekomstige beperkingen van het net op de gemeentelijk ambities. Met een daaropvolgend actieplan zorgen we voor zo min mogelijk negatieve gevolgen voor de ambities.

Bedrijven kunnen de gevolgen van netcongestie beperken door energie te besparen, systemen slim in te richten of batterijen te gebruiken om pieken op te vangen. Samenwerking tussen bedrijven, waarbij verbruik, opwekking en opslag worden afgestemd, kan verdere verlichting bieden. Wij pakken dit waar mogelijk op met andere (duurzaamheids)thema's, zoals het klimaatadaptief maken van bedrijventerreinen.

Actielijnen

- **E9:** We doen een impactanalyse van de huidige en eventuele toekomstige beperkingen van het elektriciteitsnet op onze gemeentelijke doelen en ambities. Het daaropvolgend actieplan moet de impact zoveel mogelijk mitigeren.
- **E10:** We werken toe naar mogelijkheden voor toekomstbestendige (nieuwbouw)wijken. Het minimaliseren van de vraag naar elektriciteit is hierbij de sleutel.
- **E11:** We stellen ons faciliterend op richting ondernemers en bedrijventerreinen op het gebied van samenwerking in energie-uitwisseling.

Afbeelding 2. Bedrijventerrein Blankenfoort, Heino.

Energie delen op bedrijventerreinen

Begin 2024 is op bedrijventerrein De Zegge een sprintsessie gehouden om ondernemers bij elkaar te brengen en samenwerking te zoeken op het gebied van elektriciteit. Met een startkapitaal, ingelegd door de ondernemers, de gemeente en de provincie, wordt een haalbaarheidsonderzoek naar de mogelijkheden uitgevoerd. Naar verwachting gaan enkele bedrijven samenwerken. Bedrijventerreinen Blankenfoort en 't Zeegsveld in Heino zijn op eigen initiatief hetzelfde proces al eerder gestart en hebben dit onder andere gecombineerd met de vergroening van het terrein.

Netverzwaring

Door een toenemende vraag én aanbod van elektriciteit is een uitbreiding van het elektriciteitsnet vereist. Dit betekent meer hoog- en middenspanningsstations in de openbare ruimte en zwaardere kabels in de lucht en onder de grond. Vanwege de urgentie van de uitbreiding van het net gebeurt dit vooralsnog zonder mogelijkheid de werkzaamheden te koppelen aan bestaande gemeentelijke werkzaamheden, zoals de herinrichting van straten. Verder in de toekomst zijn dergelijke koppelkansen er waarschijnlijk wel.

In Raalte is TenneT in 2023 gestart met de verzwaring van het hoogspanningsnet en het ondergronds brengen van hoogspanningskabels. Enexis plaatst vanaf 2025 nieuwe middenspanningsstations en verzwaart het laagspanningsnet in veel wijken middels een wijkgerichte aanpak. De gemeente ondersteunt de netbeheerders door uitbreidingsprojecten te faciliteren en procedures te versnellen. Tot 2030 worden de volgende werkzaamheden verwacht:

- Hoogspanningslijnen Harculo-Raalte en Raalte-Nijverdal: verzwaring en vervanging van de masten en kabels, klaar in 2026.
- Middenspanningsstations: plaatsing van zeven stations, waarvan waarschijnlijk twee na 2030.
- Laagspanningsnet: verzwaring in veel bestaande wijken, met een derde tot de helft van de straten en stoepen die deels worden opengebroken en de plaatsing van extra elektriciteitshuisjes. Alle bestaande wijken komen uiteindelijk aan bod; nieuwbouwwijken worden meteen toekomstbestendig aangelegd.

Om de locatiekeuze van de vele nieuwe elektriciteitshuisjes efficiënt te laten verlopen wordt vooraf bepaald op welke aspecten en met welk proces locaties tegen elkaar worden afgewogen. Het resultaat is een afwegingskader voor de plaatsing van elektriciteitshuisjes.

Actielijnen

- **E12:** We werken samen met de netbeheerders om de verzwaring van het elektriciteitsnet te faciliteren en de procedures vlot te laten lopen.
- **E13:** Er wordt een afwegingskader voor de plaatsing van elektriciteitshuisjes in de openbare ruimte opgesteld.
- **E14:** Waar mogelijk stemmen we de wijkgerichte aanpak van het elektriciteitsnet af op andere gemeentelijke werkzaamheden.

Waterstof

Waterstof speelt een belangrijke rol in het toekomstige energiesysteem doordat het kan worden omgezet in elektriciteit of warmte zonder CO_2-uitstoot. Hoewel er energie verloren gaat bij de omzetting, wordt dit verlies door technologische ontwikkelingen steeds kleiner. Overtollige duurzame elektriciteit kan worden gebruikt om groene waterstof te produceren, dat later weer wordt omgezet naar elektriciteit of wordt gebruikt voor transport en industriële processen.

Een landelijk netwerk van waterstofleidingen verbindt uiterlijk in 2030 de grote industriële clusters. Het oostelijke deel van het landelijke waterstofnetwerk loopt door Raalte, wat kansen biedt voor aansluiting. Het Ministerie van Klimaat en Groene Groei en Hynetwork (Gasunie) zijn verantwoordelijk voor de aanleg. Zij starten in 2025 met het bestuurlijk platform Waterstofnetwerk Oost-Nederland en een ambtelijke werkgroep.

De Energievisie van de provincie Overijssel[4] benadrukt het belang van waterstof voor duurzame hoge-temperatuurprocessen en vrachtvervoer. Aangezien grootschalige productie van waterstof in Raalte onwaarschijnlijk is, zal de gemeente bij een grote vraag naar waterstof moeten zorgen voor een aansluiting op het landelijke waterstof-netwerk en de vraag concentreren bij deze aansluiting om de (maatschappelijke) kosten te beperken.

Actielijnen

- **E15:** We haken aan bij de waterstof werkgroep en bestuurlijk platform Waterstofnetwerk Oost-Nederland.
- **E16:** In samenwerking met buurgemeenten en de provincie onderzoeken we of en waar aansluitingen op het waterstofnetwerk wenselijk zijn.

3.1.3 Isoleren en duurzaam verwarmen

Het gebruik van fossiele brandstoffen wordt uitgefaseerd, waardoor o.a. nieuwbouwwoningen geen gasaansluiting krijgen. Tot 2018 werden de meeste nieuwbouwwoningen uitgerust met een gasaansluiting, waardoor een groot deel van de gebouwen in Nederland worden verwarmd door de verbranding van aardgas. Al deze panden moeten voor 2050 van het aardgas af, waardoor de uitdaging groot is. Hiervoor volgen we verschillende actielijnen.

4. Energievisie Overijssel 2050

Isolatie
Om panden aardgasvrij te maken, is goede isolatie cruciaal. Dit bespaart namelijk energie en maakt het mogelijk om te verwarmen op lage temperatuur, zoals met een warmtepomp. Het Rijk streeft ernaar om in 2030 minstens 2,5 miljoen gebouwen te isoleren via het Nationaal Isolatieprogramma. We hebben middelen uit de Specifieke Uitkering (SpUk) Lokale Aanpak Isolatie (LAI) ontvangen en werken in 2025 aan een subsidieregeling voor slecht geïsoleerde woningen. Inwoners en ondernemers kunnen daarnaast gebruik maken van de landelijke Investeringssubsidie Duurzame energie en Energiebesparing (ISDE).

Vanuit de gedachten dat bespaarde energie niet hoeft te worden opgewekt, is het van belang vol in te zetten op isolatie van gebouwen. De gemeente heeft daarnaast ook een zorgplicht vanuit de Wet Natuurbescherming. Onder andere vleermuizen, die in de spouwmuren van gebouwen zitten, moeten worden beschermd. In een Soorten Management Plan (SMP) wordt opgenomen hoe specifieke diersoorten worden beschermd en hun leefomgeving wordt verbeterd. We stellen daarom een SMP op.

Om het vastgoed van (niet-professionele) maatschappelijke organisaties in de gemeente te helpen verduurzamen is er in 2024 een subsidieregeling opgesteld. De regeling is bedoeld voor het isoleren van gebouwen en het vervangen van installaties om daarmee het energieverbruik te verlagen. Organisaties die gebruik maken van deze regeling kunnen grote stappen zetten richting het aardgasvrij verwarmen van de gebouwen. (Sport)verenigingen kunnen naast deze subsidieregeling mogelijk ook gebruik maken van een borgstelling van de Stichting Waarborgfonds Sport en/of een lening van het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting die ook voor verduurzaming kunnen worden gebruikt.

De gemeente Raalte verduurzaamt ook het eigen vastgoed. Voor 2027 moeten utiliteitsgebouwen minimaal energielabel C hebben. In 2025 wordt geïnventariseerd welke gebouwen hieraan moeten voldoen, welk energielabel deze hebben en wat nodig is voor een beter energielabel, waarna in 2026 en 2027 de verduurzaming plaatsvindt. Dit draagt bij aan de doelstelling om voor 2030 alle gemeentelijke panden van energielabel C te voorzien wat ook de CO_2 uitstoot van het gemeentelijk vastgoed terugbrengt richting het doel van maximaal 49% t.o.v. 2019.

Actielijnen

- **E17:** We zetten een subsidieregeling op voor de isolatie van woningen.
- **E18:** We zetten ons in om zo snel als mogelijk tot een Soorten Management Plan (SMP) te komen.
- **E19:** De subsidieregeling voor het verduurzamen van maatschappelijk vastgoed continueren we om zoveel mogelijk maatschappelijke organisaties te helpen verduurzamen.
- **E20:** De gemeente pakt de regie voor de isolatieopgave om te zorgen dat woningen over kunnen gaan naar een duurzame manier van verwarmen, zoals beschreven in de Warmtevisie.
- **E21:** We zien toe op de verduurzaming van utiliteitsgebouwen vóór 2027 zodat de gebouwen aan de minimale eisen van label C voldoen.
- **E22:** Alle gemeentelijke panden worden verduurzaamd om minimaal aan de eisen van label C te voldoen. Waar mogelijk, zetten wij hoger in.

Warmteprogramma
We stellen een warmteprogramma op waarin de aanpak voor het aardgasvrij maken van gebouwen vorm krijgt. De in 2021 door de gemeenteraad vastgestelde Warmtevisie[5] vormt hiervoor de basis. Het warmteprogramma wordt uiterlijk eind 2026 vastgesteld en iedere vijf jaar geactualiseerd. Het gebruik van warmtepompen leidt tot een grotere belasting van het elektriciteitsnet. Daarom gaan we onderzoeken welke mogelijkheden er zijn voor collectieve

5. Warmtevisie Raalte

warmteoplossingen die minder afhankelijk zijn van elektriciteit. Dit sluit aan bij de Warmtevisie, waarin ook voor Raalte kansen op dit gebied worden benoemd. Dit is in lijn met de provinciale energievisie, waarin de keuze is gemaakt om, waar mogelijk, andere energiedragers dan elektriciteit te gebruiken. Dit voorkomt afhankelijkheid van één systeem. In lijn met het Nationaal Programma Lokale Warmtetransitie geven we de warmtetransitie wijkgericht vorm in uitvoeringsplannen.

Actielijnen

- **E23:** Ons Warmteprogramma wordt voor uiterlijk eind 2026 vastgesteld. Deze wordt daarna iedere vijf jaar geactualiseerd.
- **E24:** We bepalen welke wijken kansrijk zijn voor de aanleg van een collectieve warmtevoorziening.
- **E25:** We voeren na het vaststellen de Warmtevisie en het Warmteprogramma uit. Waar mogelijk doen we dat als onderdeel van een integrale wijkaanpak.

Energiearmoede

Een combinatie van een laag inkomen en hoge lasten voor gas en/of stroom kan leiden tot energiearmoede. Met subsidiegelden vanuit het Rijk hebben we het project 'Warm voor Elkaar' opgezet waarmee huishoudens met energiearmoede gratis hulp van een energiebespaarcoach en energieklussers krijgen. Zij gaan met de inwoners in gesprek en brengen kleine energiebesparende maatregelen (o.a. tochtstrips en radiatorfolie) aan om zo de energierekening te verlagen. De subsidiegelden kunnen we nog tot eind 2027 benutten. In 2025 wordt uitbreiding onderzocht, bijvoorbeeld door koppeling met het isolatieprogramma, zodat huishoudens met een lager inkomen meer subsidie kunnen ontvangen. Ook kijken we naar een verruiming van de inkomensgrens zodat meer huishoudens voor de regeling in aanmerking komen.

Actielijnen

- **E26:** We breiden het project 'Warm voor Elkaar' uit.

3.1.4 Duurzame mobilieit

Wegverkeer heeft een aandeel van ongeveer 17% in de CO_2-uitstoot in Nederland. Deze uitstoot zal moeten worden verlaagd naar nul in 2050 om de klimaatdoelen te behalen. Naast het elektrificeren van het vervoer en het delen van vervoersmiddelen kan bijvoorbeeld ook wandelen en fietsen worden gestimuleerd om dit doel te bereiken.

Binnen de gemeente Raalte zijn hier de afgelopen jaren op een aantal losse onderdelen stappen gezet. Zo wordt er gebruik gemaakt van het zogenaamde STOMP-principe (zie kader). Er zijn een aantal deelauto's in de gemeente Raalte, er worden publieke laadpalen geplaatst wanneer hier aanvragen voor zijn en we proberen fietsers de ruimte te geven in onze gemeente. Ook is een deel van ons eigen wagenpark al elektrisch.

Het STOMP-principe uitgelegd

Bij gebiedsontwikkeling is het STOMP-principe (Stappen, Trappen, Openbaar Vervoer, Mobility as a Service, Privéauto) leidend in het beleid van onze gemeente in aansluiting op het beleid van het Rijk en de provincie. De kern van het principe is om bij gebiedsontwikkeling in de eerste plaats actieve mobiliteit te stimuleren en minder prioriteit te leggen bij de privéauto. Dit draagt bij aan een meer duurzame, gezonde en schone wijze van verplaatsen.

Laadinfrastructuur en deelmobiliteit

We zien kansen om verdere stappen te zetten op het gebied van duurzame mobiliteit. In de eerste plaats willen we strategische keuzes maken op het gebied van de laadinfrastructuur en zo pro-actiever de elektrificatie van het wegverkeer faciliteren. Dit past in een visie op de laadinfrastructuur, waarbij het van belang is deze regelmatig te herzien. De invloed van elektrisch vervoer op het elektriciteitsnet en de beperkingen die er nu al gelden nemen we hierin mee.

Het delen van vervoersmiddelen staat in Raalte in de kinderschoenen. Hoewel de voordelen van deelmobiliteit duidelijk zijn (beperking van de uitstoot, minder verkeersdrukte en minder behoefte aan parkeerplaatsen), is het ook belangrijk dat de deelconcepten aansluiten bij de vraag. We nemen alle opties voor deelconcepten mee in ons onderzoek naar duurzame mobiliteit. Ook bekijken we hoe we de inrichting van de fysieke leefomgeving, waaronder nieuwbouwwijken, het best kunnen laten aansluiten op het gebruik van gedeelde voertuigen.

Afbeelding 3. Opladen van een elektrische auto in Raalte.

Duurzame mobiliteit in de gemeentelijke organisatie

We willen zelf het goede voorbeeld geven op het gebied van duurzame mobiliteit. De start die we hebben gemaakt met het verduurzamen van ons eigen wagenpark moeten en willen we vervolg geven. Hierbij is het nodig om eventuele drempels, zoals de afwezigheid van laadmogelijkheden, te identificeren. De gemeente heeft de mogelijkheid om voor een brandstof soort (HVO-diesel) te kiezen die minder CO_2-uitstoot veroorzaakt in het productieproces ervan, en we doen dit ook voor een deel, ook al brengt dit hogere kosten met zich mee. Ook het woon-werk verkeer van onze eigen organisatie leggen we onder de loep waarbij het duidelijk moet worden hoe en wanneer we gaan zorgen voor uitstootvrije reizen tussen de woonplaats van medewerkers en het gemeentehuis of de gemeentewerf. Vanwege de (veel) hogere aanschafkosten is het verduurzamen van grotere voertuigen zoals vrachtwagens en hoogwerkers nog niet altijd mogelijk. Duurzame opties worden al wel meegewogen in het aankooptraject en er wordt een post opgenomen in de begroting om bij toekomstige vervanging van groot materieel de keuze voor een duurzaam alternatief mogelijk te maken.

We zien veel potentie op het thema 'duurzame mobiliteit' voor het verlagen van onze uitstoot, maar we zien ook dat we eerst tijd en ruimte vrij moeten maken om hier verder richting aan te geven.

Actielijnen

- **E27:** In 2025 wordt de laadvisie vastgesteld, welke elke twee jaar wordt herijkt.
- **E28:** We onderzoeken hoe we in de gemeente Raalte structureel plek kunnen geven aan duurzame mobiliteit.

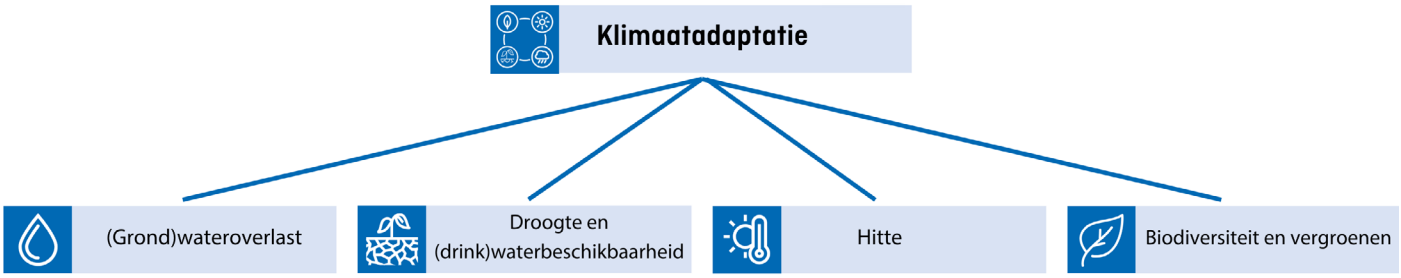
4. Klimaatadaptatie

Nederland krijgt een steeds extremer klimaat. We moeten ons daarom weerbaar maken tegen zowel hevige neerslag als langdurige natte of droge periodes. Daarnaast speelt de toenemende hitte een steeds grotere rol, met name in bebouwd gebied. Deze extremen – droogte, wateroverlast en hitte – vragen om aanpassingen in onze omgeving, gebouwen en gedrag. Het proces van zulke aanpassingen, evenals het accepteren van bepaalde risico's en/of overlast, heet klimaatadaptatie. Beleid op landelijk, regionaal en gemeentelijk niveau is opgenomen in bijlage 1.

Voor een klimaatadaptieve inrichting is de aanwezigheid van inheemse biodiversiteit essentieel. Hierin zit ook een wisselwerking. Groen werkt als een 'spons' voor het opvangen van regenwater en koelt de omgeving af. Biodiversiteit biedt ons daarnaast ecosysteemdiensten zoals voedsel, bouwmateriaal, brandstof, grondstoffen en maken ons gelukkiger en gezonder. Tegelijkertijd staat de biodiversiteit nog verder onder druk door klimaatverandering. In dit beleidsplan wordt het beschermen, herstellen en versterken van biodiversiteit meegenomen binnen het thema klimaatadaptatie.

4.1 Klimaatadaptatie en biodiversiteit in Raalte

We hebben al veel stappen gemaakt in het klimaatadaptief en biodivers maken van Raalte. In deze paragraaf gaan we in op het bestaande beleid en de huidige situatie. We onderscheiden vier thema's binnen klimaatadaptatie, weergegeven in Figuur 3.

Figuur 3. Het thema klimaatadaptatie en de subonderdelen

In de Omgevingsvisie van Raalte, het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP), de nota Klimaatadaptatie en het beleidsplan Biodiversiteit zijn de ambities, doelen en aanpak voor klimaatadaptatie en biodiversiteit uitgewerkt. De aanpak van klimaatadaptatie is in lijn met het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA)[6] en de DPRA-cyclus.

6. In het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) staan alle projecten en maatregelen die ervoor zorgen dat Nederland in 2050 waterrobuust en klimaatbestendig is ingericht. Dit loopt volgens een 6 jaarlijkse cyclus.

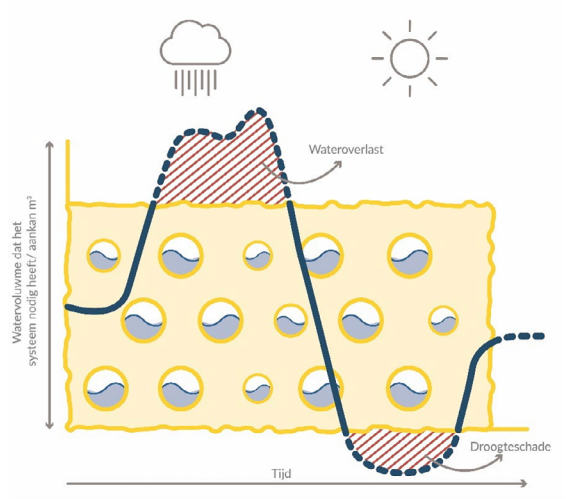
4.1.1 (Grond)wateroverlast

Piekbuien komen in Raalte steeds vaker voor. Het riool- en watersysteem van Raalte is nog niet op alle plekken voorbereid op zulke buien. Tijdens natte periodes kunnen grondwaterstanden oplopen, waardoor er schade kan ontstaan aan bijvoorbeeld kelders en funderingen. Dit vraagt om maatregelen in vooral de oudere wijken, een klimaatbestendige inrichting bij nieuwbouw, en een 'sponswerking' zowel binnen als buiten de bebouwde kom. Maatregelen richten zich vooral op het vermeerderen van groen en het robuuster maken van ons water- en rioolsysteem (zoals met wadi's).

De **sponswerking** is de hoeveelheid variatie in water dat het bodem- en watersysteem van een gebied aan kan zonder dat het wateroverlast of droogteschade veroorzaakt.

Om de sponswerking te vergroten moet water zo lang mogelijk bovenstrooms vastgehouden worden, vertraagd worden afgevoerd en moet er voldoende bergend vermogen zijn in de lagergelegen delen van een gebied.

Water en bodem sturend biedt uitgangspunten om het water- en bodemsysteem een doorslaggevende rol te laten spelen bij de ruimtelijke inrichting en daarmee klimaatschade te voorkomen.

Figuur 4. Visualisatie van sponswerking. Bron: Hydrologic, buro MA.AN, Inframe.

Klimaatadaptieve doelen, inrichtingsnormen, maatregelen en projecten zijn voor het bebouwd gebied van Raalte al ver uitgewerkt. Zo moeten nieuwbouwontwikkelingen bestand zijn tegen een bui van 90 mm/u en zijn de locatiekeuzes uit de groeibeelden mede gebaseerd op de principes vanuit water en bodem sturend. Binnen het samenwerkingsverband RIVUS[7] wordt er nu gewerkt naar een uniforme ondergrens van doelen en normen voor het stedelijk gebied. Hierbij volgen we de richtlijnen en normen uit de Maatlat groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving[8].

De huidige wateroverlastlocaties zijn in kaart gebracht met de stresstesten van 2021, verwerkt in het gemeentelijk rioleringsplan (GRP) en opgevoerd in het Meerjarig Investeringsprogramma (MIP). We zien echter dat in de praktijk deze projecten vertraging oplopen, en er een inhaalslag nodig is.

De gebiedsrapportage van de Sallandse Weteringen, opgesteld vanuit de Regionale Sponsstrategie, geeft aan waar er in Raalte geïnfiltreerd, vertraagd en gebergd moet worden. Deze uitkomsten vragen nog om een concretisering en benodigde middelen.

Daarnaast stimuleert en communiceert de gemeente klimaatadaptieve maatregelen bij inwoners, ondernemers en organisaties. Zo lopen sinds 2022 de Klimaatsubsidie en de Groene Schoolpleinen subsidie, waar ook het afkoppelen van het riool en vergroenen onder vallen.

7. RIVUS is een samenwerkingsverband dat zich richt op de waterketen en klimaatadaptatie. Het bestaat uit 8 gemeenten, Waterschap Drents Overijsselse Delta en de Provincie Overijssel. Ook drinkwaterbedrijf Vitens is betrokken. RIVUS werkt aan de hand van een strategie en uitvoeringsprogramma's (zie bijlage 1).
8. Link: Maatlat groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving

4.1.2 Droogte en (drink)water beschikbaarheid

Het veranderende klimaat zorgt voor meer piekbuien, afgewisseld met lange, droge periodes. Droogte heeft negatieve gevolgen voor de hoeveelheid en kwaliteit van het water. Dit raakt onder andere de natuur, economie, landbouw en bouwopgave. Tegelijkertijd neemt het watergebruik toe, met name tijdens droge en hete periodes. Ons huidige watersysteem is nog ingericht om water zo snel mogelijk af te voeren. De waterbeschikbaarheid staat daardoor onder druk. Door water op de plek waar het valt op te vangen en te infiltreren (sponswerking), wordt wateroverlast én droogteschade voorkomen. De aanpak van droogte is daardoor veelal verbonden met de maatregelen voor het zorgen van een sterkere sponswerking.

Belangrijke onderwerpen die in Raalte spelen rondom droogte en waterbeschikbaarheid zijn:

- De Regionale Sponsstrategie en daarmee de gebiedsrapportage van de Sallandse Weteringen[9];
- De verdere borging van de principes uit water en bodem sturend in het omgevingsplan;
- Waterwinning(en), waarvan specifiek Salland Diep;
- Grondwaterpeilen in het buitengebied. De aansturing hiervan ligt bij het waterschap;
- Haalbaarheid van toekomstige wateraansluitingen voor grootgebruikers en nieuwbouw en daaraan gerelateerd de vermindering van de watervraag, met Vitens als trekker.

4.1.3 Hitte

Met name het bebouwd gebied van Raalte heeft te maken met toenemende hittestress. Gebouwen, bestrating en ander verhard oppervlak warmt namelijk aanzienlijk meer op dan groen. In het centrum van Raalte kan het daardoor veel warmer zijn dan in het buitengebied. Dit heeft negatieve gevolgen op de gezondheid, met name van ouderen, en op de fysieke leefomgeving.

In lijn met het uitvoeringsprogramma van RIVUS en het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) is er samen met zorgpartners een Lokaal Hitteplan voor Raalte opgesteld. Wanneer het Nationale Hitteplan wordt geactiveerd, handelt Raalte aan de hand van deze aanvullende lokale aanpak. Met het lokale hitteplan kunnen we de mensen die extra kwetsbaar zijn voor hitte, zoals (thuiswonende) ouderen, de juiste zorg leveren en onze aanvullende maatregelen coördineren.

Het beleidsplan Biodiversiteit schrijft de 3-30-300 groennorm[10] als richtlijn voor, waarbij voldoende schaduw en toegang tot koelteplekken meegenomen worden voor de bebouwde omgeving en nieuwbouw. Er zijn nu geen aanvullende eisen opgesteld voor (gemeentelijke) bebouwing zoals voor vergroeningsmaatregelen, daken (overstekken, groene- en witte daken) of minimaal reflecterend oppervlak.

4.1.4 Biodiversiteit en vergroenen

Biodiversiteit is de rijkdom aan verschillende dier- en plantensoorten. Een evenwichtige natuur, en dus een grote biodiversiteit, zorgt ervoor dat ecosysteemdiensten beschikbaar blijven. Deze ondersteunen onze voedselproductie, onze gezondheid en beschermen tegen klimaatverandering. De biodiversiteit staat echter stevig onder druk; het aantal soorten planten en dieren neemt drastisch af.

9. Link: Gebiedsrapportage Sallandse Weteringen.
10. Elke woning kijkt uit op minimaal 3 bomen, de minimale boomkroonbedekking in buurten is 30% en iedereen heeft binnen 300 meter minimaal 200 m^2 groen, zoals een park.

We werken samen met inwoners en partners aan het versterken en verbinden van onze natuurstructuren. Wij hebben daarvoor nu de natuurstructuurkaarten hernieuwd. We werken daarnaast naar steeds ecologischer beheer toe. Met ruimtelijke projecten werken we aan het behalen van de groennormen voor bebouwd gebied, ofwel de 3-30-300 groennorm (met minimum van 1-20-300) en de 20-15-20 norm[11] als richtlijnen.

Een bloeiende samenwerking

Werkgroep Groene Agenda is een samenwerking, ondersteund door de gemeente. De groep bestaat uit betrokken bewoners en professionals, die allemaal een eigen achterban of organisatie vertegenwoordigen die bezig zijn met het versterken van biodiversiteit. De groep adviseert de gemeente op het gebied van groenbeleid, draagt initiatieven aan voor groene projecten en voert deze projecten ook uit. Eén van de deelnemende vrijwilligersorganisaties zijn de Tuincoaches Regio Raalte, die inwoners informeren over groen en vaak meehelpen met vergroeningsacties.

Afbeelding 4. Tuincoaches delen planten uit tijdens een 'plantje voor tegel'-actie.

4.2 Hoe we Raalte klimaatadaptief maken

Deze paragraaf biedt een overzicht van onze inzet op het gebied van klimaatadaptatie en biodiversiteit. Er is al veel beleid rondom deze thema's, dat we zullen voortzetten en verder aanscherpen.

4.2.1 We lossen aan de hand van de DPRA-cyclus knelpunten op

Zoals benoemd, is de zes-jaarlijkse Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie-cyclus het proces waarin Raalte zich aanpast aan klimaatverandering. De stappen zijn:

1. We voeren, daar waar nodig, nieuwe stresstesten uit om te bepalen waar de huidige knelpunten (overlastlocaties) zitten. Dit is zowel voor wateroverlast, droogte en hitte;
2. We houden risicodialogen met belanghebbenden om kwetsbaarheden en oplossingen te bespreken;
3. We vertalen de uitkomsten in een uitvoeringsprogramma;
4. We lossen de knelpunten op doormiddel van ruimtelijke projecten;
5. De voortgang van de maatregelen wordt gevolgd en gerapporteerd.

11. 20% van de buurt bestaat uit bomen, 15% middelhoge plantengroei (zoals struiken) en 20% lage begroeiing (zoals gras).

Het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) en de Nota Klimaatadaptatie dienen tot en met 2026 als ons huidige uitvoeringsprogramma. Het GRP benoemd de projecten rondom het oplossen van wateroverlastlocaties, de Nota Klimaatadaptatie en het Beleidsplan Biodiversiteit gaat verder in op de thema's hitte, droogte, en vergroenen.

Actielijnen

- **K1:** In 2026 voeren we wanneer nodig nieuwe stresstesten uit, houden we risicodialogen en vertalen de uitkomsten in een uitvoeringsprogramma;
- **K2:** We lossen de (water)overlastlocaties op en monitoren deze voortgang.

4.2.2 Klimaatadaptatie nemen we mee in onze ruimtelijke inrichting

Water en bodem sturend en het verbeteren van de sponswerking bieden principes en uitgangspunten voor een klimaatadaptieve inrichting van Raalte. Ze kunnen worden gezien als een overkoepelende denkwijze, van waaruit programma's en projecten kunnen worden ingezet.

We gaan deze principes voor Raalte verder vertalen naar inrichtingsdoelen en normen. Deels is dit al gedaan, denk daarbij aan de waterbergingseisen bij (her)ontwikkelingen en onze groennormen zoals de 3-30-300 regel. Waar nodig scherpen we ons huidige beleid aan. Zo is ons beleid rondom bodemkwaliteit (ordening, milieuhygiënisch en biologisch) nu nog te beperkt. Dit zal ook verwerkt worden in het omgevingsplan van de gemeente. Een aandachtspunt is dat de (ondergrondse) ruimte beperkt is, waarbij maatregelen en normen integraal moeten worden afgewogen, ook met de andere duurzaamheidsthema's. Dit wordt meegenomen in verdere beleidsontwikkelingen en het omgevingsplan.

Actielijnen

- **K3:** We werken klimaatadaptieve principes en normen verder uit en nemen deze mee in de ruimtelijke inrichting van Raalte.

4.2.3 We gaan wijkgericht aan de slag om ons bebouwd gebied klimaatadaptief in te richten

Op basis van urgentie gaan we wijkgericht aan de slag om ons bebouwde gebied klimaatadaptief en natuurinclusief in te richten. De stresstesten en onder andere de Scan Wijken & Dorpen 2024 laten zien dat klimaatmaatregelen vooral in de oudere wijken van Raalte en Heino moeten vallen. We beginnen niet vanaf nul, er lopen nu al meerdere Meerjaren Investeringsprogramma (MIP) projecten in deze wijken. De afkoppel en vergroeningsdoelen zoals beschreven in hoofdstuk 2.3 moeten ook vooral via deze projecten behaald worden. Wel zien we dat er nog veel werk verzet moet worden en er een inhaalslag nodig is.

De wijkgerichte aanpak zal opgepakt worden in samenhang met andere (duurzaamheids)thema's, zoals de warmtetransitie en de netverzwaring.

Actielijnen

- **K4:** We gaan wijkgericht aan de slag om ons bebouwd gebied klimaatadaptief in te richten.
- **K5:** We zetten een inhaalslag in om onze ruimtelijke (MIP) projecten tot uitvoering te laten komen.

Afbeelding 6. Klimaatadaptieve inrichting van de Almelosestraat. Deze straat is afgekoppeld en vergroend.

4.2.4 We bouwen aan een toekomstbestendige gemeente

Raalte wil 3.000 woningen bouwen voor 2032, waarmee rekening moet worden gehouden met de weersextremen van nu en in de toekomst. Door klimaatadaptieve principes en normen mee te nemen in locatiekeuze en inrichting, werken we aan het Raalte van morgen. Vanaf 2027 moeten nieuwbouwontwikkelingen ook bijdragen aan de doelen uit de Kaderrichtlijn Water. De gemeente zal samen met partners zoals het waterschap, tijdig hierop inzetten.

In lijn met Basiskwaliteit Natuur (BKN) streven we naar natuurinclusief bouwen en ontwikkelen, met vooralsnog een stimulerende rol naar ontwikkelaars. De komende jaren zetten we ons ook in om de aanleg en nazorg van nieuw groen duurzamer voor te schrijven en uit te voeren.

Voor onze gemeentelijke gebouwen werken we normen uit voor een natuurinclusieve en klimaatadaptieve inrichting. Deze maatregelen liggen in samenhang met eventuele maatregelen vanuit energie of circulariteit. Zo ligt hier een duidelijke koppelkans met biobased bouwen. We kijken voor deze maatregelen zowel naar het gebouw als het terrein. Per project bepalen we de hoogte van de ambities en eventuele meerkosten maken we inzichtelijk, zodat we goed kunnen afwegen wat haalbaar is.

Actielijnen

- **K3:** We werken klimaatadaptieve principes en normen verder uit en nemen deze mee in de ruimtelijke inrichting van Raalte.
- **K6:** We stimuleren en faciliteren de uitvoering van klimaatadaptieve- en natuurinclusieve maatregelen van inwoners, bedrijven en organisaties.
- **K7:** We zetten ons in om de aanleg en nazorg van nieuw groen duurzamer voor te schrijven en uit te voeren.
- **K8:** Voor onze gemeentelijke gebouwen werken we natuurinclusieve- en klimaatadaptieve maatregelen uit en hanteren deze als richtlijn.

4.2.5 We positioneren ons verder in het toekomstbestendig maken van ons buitengebied

We zien veel ontwikkelingen op het buitengebied van Raalte afkomen. Klimaatadaptatie en natuurinclusieve moeten meegewogen worden met een bredere visie op het landelijk gebied. Vanuit de opgave Buitengebied wordt hier nu naar gekeken. Relevante ontwikkelingen vanuit klimaatadaptatie zijn als volgt.

Op zowel wateroverlast en (drink)waterbeschikbaarheid lopen er veel projecten en programma's. Belangrijke water gerelateerde onderwerpen zijn de Regionale Sponsstrategie en drinkwaterwinning Salland Diep. Vanuit de Regionale Sponsstrategie liggen er nu de uitkomsten van de gebiedsrapportage van de Sallandse Weteringen. Hier moet een concrete aanpak voor het verbeteren van de sponswerking uit vloeien, die veelal in het buitengebied zal vallen. Het komende jaar zullen wij samen met onze partners hieraan werken. Dan weten we wat de Sponsstrategie voor ons zal betekenen en van ons zal vragen, en kunnen wij ons hierin verder positioneren.
Onderzoek heeft uitgewezen dat het gebied ten noorden van Heino kansrijk is voor de drinkwaterwinning Salland Diep. Raalte is betrokken bij het ontwikkelproces.
Rondom bescherming en uitbreiding van natuur landt er veel beleid vanuit Europa, het Rijk en provincie in het buitengebied (zie bijlage 1). Omdat de gemeente relatief weinig grond bezit in het buitengebied, hebben we vooral ten aanzien van onze ruimtelijke ordening een beschermende rol voor natuur- en landschapswaarden. In samenspraak met partners moet er gekeken worden welke functies passend zijn voor (deel)gebieden. We ondersteunen initiatieven die bijdragen aan natuur- en landschapswaarden en die natuur met elkaar verbinden. Deze kunnen bijvoorbeeld vanuit een gebiedsgerichte aanpak ontstaan. We werken daarnaast in lijn met het Basiskwaliteit Natuur aan een biologisch beheerplan voor bermen en sloten in het buitengebied.

Actielijnen

- **K9:** We positioneren ons verder in ontwikkelingen in het buitengebied rondom water, waaronder de gebiedsaanpak van de Sallandse Weteringen en waterwinning Salland Diep.
- **K10:** We positioneren ons verder in ontwikkelingen rondom natuur- en landschapswaarden in het buitengebied en ondersteunen deze.
- **K11:** We grijpen koppelkansen aan om natuur in het buitengebied te verbinden en faciliteren initiatieven van derden.

4.2.6 We stimuleren en faciliteren klimaatadaptieve maatregelen

Een volledig toekomstbestendige inrichting kunnen wij niet alleen realiseren. We ondersteunen inwoners, bedrijven en organisaties daarom in het uitvoeren van klimaatadaptieve en natuurinclusieve maatregelen. Dit doen wij onder andere aan de hand van de Klimaatsubsidie en de Groene Schoolpleinen subsidie.

Wij faciliteren (en subsidiëren) waar mogelijk initiatieven vanuit de samenleving, zoals het vergroenen van een straat of speelplek. Daarbij geven we extra aandacht aan het klimaatbestendig maken van bedrijventerreinen, omdat deze zeer versteend zijn. Er lopen nu al projecten op Blankenfoort en De Zegge, waarin ook de link wordt gelegd met de energietransitie. Bij nieuwbouw informeren wij daarnaast over de mogelijkheden rondom natuurinclusief bouwen, en een groene, biodiverse en waterrobuuste inrichting.

Actielijnen

- **K6:** We stimuleren en faciliteren de uitvoering van klimaatadaptieve- en natuurinclusieve maatregelen van inwoners, bedrijven en organisaties.

4.2.7 We werken aan toekomstbestendig beheer van de openbare ruimte

In het GRP worden onze herinrichtingsprojecten en het beheer rondom water en riolering uitgelicht. Het GRP wordt begin 2025 geëvalueerd. Tot en met 2030 lopen deze volgens vier sporen, te weten:

1. Beginnen met (de voorbereiding van) maatregelen die Raalte waterrobuust en klimaatbestendig maken: We bereiden de projecten, plannen en integrale aanpak voor en voeren de eerste projecten voor de aanpak van (grond)wateroverlast uit. We gaan door met afkoppelen.
2. Onze huidige prestaties en ons serviceniveau borgen en waar mogelijk verbeteren: We brengen het databeheersysteem op orde en ontwikkelen risico-gestuurd beheer door. We verwerken ontwerp- en kwaliteitseisen in ons beleid.
3. Activiteiten en instrumenten omzetten naar het omgevingsprogramma en omgevingsplannen: Beleid en regels komen in de omgevingsplannen en het uitvoeringsprogramma wordt verwerkt in het Omgevingsprogramma.
4. Anders organiseren van ons werk: We werken slim samen, intern en met onze partners.

We richten ons beheer en onderhoud steeds meer op het verbeteren van biodiversiteit. Speerpunt is dat beheer zo ecologisch mogelijk gebeurt. We zetten hierbij vooral in op maatregelen die makkelijk zijn uit te voeren. Denk daarbij aan het minimaliseren van pesticidegebruik en het inrichten van biodiversiteitsstroken. We houden ons aan de biodiversiteitsdoelen die benoemd zijn in het beheerplan Toekomstbestendig openbaar groen, het beleidsplan Biodiversiteit en de nota Buiten bewegen, spelen en ontmoeten. De gemeente hanteert voor aanleg- en beheerwerkzaamheden de gedragscode soortbescherming van Stadswerk, en werkt naar een betere implementatie van deze gedragscode. Het structureel aanpassen van het groenbeheer, vraagt ook om een structurele inzet van voldoende middelen. Nieuwe maatregelen, zoals biologisch bermbeheer, nemen we mee bij het actualiseren van het beheerplan bermen- en sloten.

Actielijnen

- **K2:** We lossen de (water)overlastlocaties op en monitoren deze voortgang.
- **K12:** We beheren zo toekomstbestendig mogelijk en werken onze aanpak verder uit in onze beheerplannen.

4.2.8 We gaan samen met anderen aan de slag

Om onze ambities te verwezenlijken blijven we ons inzetten en versterken we de samenwerking met inwoners, partners, ondernemers en organisaties. We dragen nu al bij aan samenwerkingsverbanden met inwoners zoals de Werkgroep Groene Agenda en de Tuincoaches, waaruit mooie initiatieven lopen zoals de jaarlijkse bloembollen actie en het NK Tegelwippen. Binnen de werkregio RIVUS blijven we samenwerken aan klimaatadaptatie en (afval)water aan de hand van de regionale strategie en uitvoeringsprogramma's. Daarnaast blijven we nauw samenwerken met onder andere Stichting Steenbreek, woningcorporatie SallandWonen, onze basisscholen en het Waterschap Drents Overijsselse Delta. We staan altijd open voor de samenwerking met nieuwe groepen en organisaties.

Actielijnen

- **K13:** We blijven ons inzetten voor én versterken de samenwerking met inwoners, partners, ondernemers en organisaties.

4.2.9 We werken aan communicatie en kennisontwikkeling

We werken aan de hand van het Strategisch Communicatieplan Klimaatadaptatie en zullen deze doorontwikkelen. Deze strategie is een gedegen, concreet uitgewerkt plan waarin ook het bevorderen van biodiversiteit is ondergebracht. Dit plan focust zich op het betrekken van de vastgestelde doelgroepen, zowel intern als extern, via de juiste kanalen en met de juiste frequentie. Hierin wordt ook de duidelijke link gelegd met de lopende subsidieregelingen. Als aanvulling op het communicatieplan, wordt de samenwerking met andere duurzaamheidsthema's gezocht, zoals met de subsidieregelingen rondom energie.

Extra aandacht gaat uit naar het intern verankeren van klimaatadaptatie- en biodiversiteitsbeleid en het verband leggen met bredere thema duurzaamheid. Dit is zowel in beleid als in besluitvorming en uitvoering. Dit vraagt om extra capaciteit en budget. We zetten daarbij onder meer in op het nemen van maatregelen op het gebied van inrichting en beheer van de openbare ruimte en het vergroten van de kennis bij medewerkers.

Actielijnen

- **K14:** We werken aan de hand van het Strategisch communicatieplan klimaatadaptatie en zullen deze doorontwikkelen.
- **K15:** We breiden de kennis en kunde rondom klimaatadaptatie en biodiversiteit van medewerkers uit.

4.2.10 We weten wat te doen bij extreem weer

Handelen bij extreme weersituaties is onderdeel van de klimaatadaptatiestrategie. We kunnen deze situaties namelijk niet voorkomen. Het Lokale Hitteplan (gericht op gezondheid) en het calamiteitenplan extreem weer liggen nu klaar. Hier staat de rol van de gemeente en van onze partners, zoals de Veiligheidsregio IJsselland en de GHOR, ook in beschreven. Deze plannen zullen blijvend gemonitord en waar nodig uitgebreid worden. Het beschikbaar houden van voorzieningen, zoals elektriciteit, liggen tijdens crisissituaties vooral bij de nutsbedrijven en zijn gecoördineerd vanuit de Veiligheidsregio IJsselland.

Actielijnen

- **K16:** We maken gebruik van calamiteitenplannen voor extreem weer, weten onze rol, en handelen hiernaar.

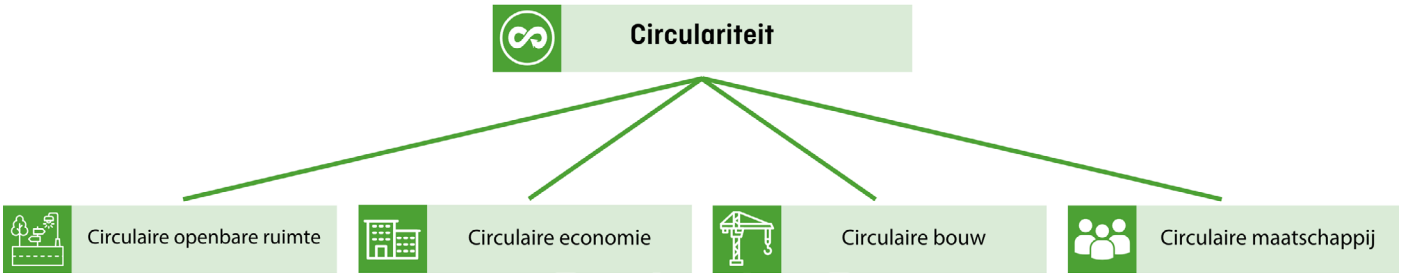
5. Circulariteit

Voor de productie van goederen, de bouw van woningen en de aanleg van wegen maken we gebruik van grondstoffen. Veel van deze grondstoffen zijn niet onuitputtelijk aanwezig en het winnen ervan brengt vaak negatieve gevolgen met zich mee voor natuur en klimaat. Om ook in de toekomst te kunnen blijven produceren en bouwen, is de transitie naar een circulaire economie noodzakelijk. Dit vereist een aanzienlijke vermindering in het gebruik van primaire grondstoffen. In plaats daarvan moeten materialen worden hergebruikt, slimmer en langduriger worden ingezet of vervangen worden door biobased alternatieven. Op deze manier kan de impact op onze planeet worden geminimaliseerd.

In de stappen die gezet moeten worden richting een circulaire economie, speelt de gemeente een belangrijke rol. Onderdeel hiervan is bijvoorbeeld het verantwoord gebruik van materialen in de inrichting van de openbare ruimte. Beleid op landelijk, regionaal en lokaal niveau is opgenomen in bijlage 1.

5.1 Circulariteit in Raalte

In Raalte zetten we met dit beleidsplan stappen op het onderwerp circulariteit. We beginnen daar waar we echte invloed hebben. We richten ons daarom voornamelijk op circulariteit in de openbare ruimte, op onze eigen inkoop en op gemeentelijk voorbeeldprojecten. Door daarmee tot 2030 een goede basis op circulariteit neer te zetten kunnen we vervolgens richting 2050 goed mee in de transitie naar een volledig circulaire economie. De gemeentelijke aanpak is opgedeeld in vier onderwerpen, weergegeven in Figuur 5.

Figuur 5. Het thema circulariteit en de subonderdelen

5.1.1 Circulaire openbare ruimte

Als gemeentelijke organisatie gebruiken we veel materialen en grondstoffen. Het grootste gedeelte van onze materialen wordt toegepast voor de inrichting en het onderhoud van onze openbare ruimte, waarmee er nieuwe wijken worden gebouwd of straten opnieuw ingericht. Ook gemeentelijke gebouwen vallen hieronder. Daarnaast is er ook kleinschaliger gebruik, zoals voor het meubilair in het gemeentehuis.

De gemeente is daarom een belangrijke speler in het circulair maken van materiaalstromen. Deze duurzame keuzes worden nu al op verschillende plekken binnen de organisatie gemaakt. Zo wordt er binnen projecten al gekeken of materialen zoals klinkers hergebruikt kunnen worden voor de nieuwe inrichting. Dit is vaak niet alleen duurzamer, maar ook voordeliger. Een ander voorbeeld is de hergebruik van de werkkleding voor medewerkers van de buitendienst. Aan het einde van de levensduur van deze kleding wordt het weer terug naar de leverancier gestuurd, die het weer hergebruikt als grondstof.

Het maken van circulaire keuzes gaan we structureler en planmatiger onderdeel maken van de organisatie. Onderdeel daarvan is dat er nu een plan wordt opgesteld voor circulariteit in de openbare ruimte en het gemeentelijk maatschappelijk vastgoed. Dit plan geeft inzicht in onze huidige materiaalstromen, en geeft doelen en richting in hoe wij werken naar volledig circulaire materiaalstromen. Dit beleidsplan zal begin 2026 klaar zijn.

Een belangrijk onderdeel van het structureler en planmatiger aanpakken van circulariteit is om deze circulaire keuzes al te maken in het opdrachtgeverschap. Als overheidsorganisatie kunnen we ons daarvoor aansluiten bij het manifest Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI). Door aan te sluiten bij dit manifest kunnen we onze organisatie inrichten om duurzame keuzes te maken als opdrachtgever en inkoper. Daarnaast stimuleren we daarmee marktpartijen om steeds meer duurzame en sociale producten en diensten te ontwikkelen en leveren. Dit manifest richt zich op zes thema's die weergegeven staan in Figuur 6.

Figuur 6. Overzicht onderdelen MVOI Bron: Rijksoverheid.

Als we dit manifest ondertekenen dragen we niet alleen bij aan een circulaire economie, maar ook aan het verminderen van de uitstoot van broeikasgassen, klimaatadaptatie en sociale duurzaamheid. De gemeente wil graag een voorbeeldfunctie uitoefenen op het gebied van circulariteit. Dit manifest sluit hierop aan. Naast onderzoeken of we kunnen aansluiten bij het MVOI-manifest willen we als gemeente twee voorbeeldprojecten selecteren waarin we grote waarde toekennen aan het circulair uitvoeren van het project en hier ook actief over communiceren.

Actielijnen

- **C1:** Begin 2026 wordt het beleidsplan circulariteit in de openbare ruimte vastgesteld.
- **C2:** We bepalen of we het MVOI-manifest ondertekenen en dit implementeren in de organisatie.
- **C3:** We selecteren voor 2027 twee voorbeeldprojecten waarbij circulariteit een centrale rol speelt in de uitvoering.

5.1.2 Circulaire economie

Binnen de gemeente Raalte hebben we een aantal bedrijven die vooroplopen als het gaat om circulair ondernemen. Met deze circulaire ondernemers willen we het gesprek aangaan om te zien waar zij kansen en mogelijkheden zien om circulariteit een grotere plek te geven binnen de gemeente Raalte. Naar aanleiding van deze verkennende gesprekken zullen vervolgacties worden geformuleerd met als doel de circulaire bedrijvigheid binnen de gemeente Raalte te vergroten.

Circulariteit geeft ook kansen om biobased bouwmaterialen te verbouwen op Sallandse grond, waarbij uitgangspunt is dat boeren een nieuw en duurzaam verdienmodel kunnen onderzoeken. In 2023 is de intentieovereenkomst Biobased (Ver)bouwen in Salland ook door de gemeente Raalte ondertekend, waarin we aangeven betrokken te willen zijn bij de verkenning van de mogelijkheid om biobased materiaal uit Salland te verwerken tot bouwmateriaal in (Sallandse) woningen. Deze ontwikkeling willen wij dan ook verder stimuleren en ondersteunen.

Actielijnen

- **C4:** We gaan in gesprek met koplopers op het gebied van circulariteit binnen de gemeente Raalte.
- **C5:** We stellen een actieplan op om circulaire bedrijvigheid binnen de gemeente Raalte te vergroten.
- **C6:** We gaan het verbouwen van biobased bouwmaterialen stimuleren en ondersteunen, om tot een duurzame en toekomstbestendige landbouwsector te komen.

5.1.3 Circulaire bouw

De gemeente Raalte heeft de ambitie om voor 2033 3.000 woningen te bouwen. Voor het bouwen van deze woningen en de openbare ruimte zijn veel grondstoffen nodig. De bouw in Nederland gebruikt nu meer dan 50% van de grondstoffen en zorgt voor bijna 40% van het afval. De footprint van bouwactiviteiten drukt daarnaast stevig op de CO_2-balans. Er ligt een grote kans om de groei van Raalte circulair uit te voeren.

De bouwsector speelt nu al in op circulariteit. Dit doen zij door ontwerpen te baseren op het opnieuw gebruiken van gebouwen en materialen. Samenwerking tussen architecten, sloopbedrijven, ondernemers, projectontwikkelaars, aannemers, enzovoort is essentieel om circulaire principes te verankeren in de ontwikkel-, ontwerp- en bouwpraktijk. Door specifiek circulaire en duurzaamheidsmaatregelen uit te vragen, kan de gemeente dit meenemen in de afweging voor de uitvoering van plannen. We jagen slimme en duurzame oplossingen dan ook graag aan. Dit is nog naast ons te ontwikkelen beleid voor de gemeentelijke materiaalstromen in de openbare ruimte en MVOI, en de mogelijke vervolgstappen die daar uitvloeien.

In lijn met de intentieovereenkomst Biobased (Ver)bouwen in Salland willen wij met de woningcorporatie de samenwerking rondom circulair bouwen verkennen. Dit kan in samenhang met de huidige samenwerking rondom de andere duurzaamheidsthema's, zoals klimaatadaptatie, en vanuit de prestatieafspraken. Daarnaast willen wij, in lijn met intentieovereenkomst Biobased Salland, de mogelijkheden verkennen met onze landbouw- en bouwsectoren voor het inzetten van natuurlijke materialen. Ook willen wij onze inwoners meer inlichten over deze mogelijkheden, net zoals we dit nu ook doen voor de andere duurzaamheidsthema's.

Actielijnen

- **C7:** We onderzoeken hoe wij circulair bouwen verder kunnen aanjagen en zetten hier stappen in.
- **C8:** We zoeken de samenwerking op met de woningcorporatie rondom circulair bouwen en werken dit samen uit.
- **C9:** We verkennen en versterken de samenwerking binnen Biobased Salland.
- **C10:** We informeren onze inwoners over de mogelijkheden van circulair bouwen.

Afbeelding 7. Circulair modulair bouwen door een bedrijf uit Raalte.

5.1.4 Circulaire maatschappij

In de gemeente Raalte zijn er al verschillende projecten die ervoor zorgen dat inwoners hun producten langer gebruiken (en dus minder vaak nieuw aanschaffen) of hergebruik stimuleren. Voorbeelden hiervan zijn bijvoorbeeld het Repair Café in Heino, de verschillende kringloopwinkels in de gemeente, maar ook communicatie over het gescheiden inzamelen van verschillende grondstofstromen. Dit zijn prachtige initiatieven waar we als gemeente trots op mogen zijn. Dit soort initiatieven dragen bij het laten leven van circulaire economie onder onze inwoners en geeft hun de mogelijkheid om hieraan bij te dragen.

Actielijnen

- **C11:** We verkennen de mogelijkheden om circulariteit op een toegankelijke manier bij inwoners te stimuleren.
- **C12:** We blijven in gesprek met initiatiefnemers van circulaire projecten voor inwoners en ondersteunen deze.

6. Duurzaamheid binnen de kernopgaves van Raalte

We grijpen weer terug naar de definitie van duurzaamheid uit hoofdstuk 2: Een ontwikkeling die voorziet in de behoeften van huidige generaties, zonder de behoeften van toekomstige generaties, zowel hier als in andere delen van de wereld, in gevaar te brengen. Bij duurzame ontwikkeling gaat het om leefomgevings-, menselijke en economische behoeften.

Ontwikkelingen die voorzien in de behoefte van onze inwoners is waar we als gemeentelijke organisatie hard aan werken. Hiervoor zijn drie kernopgaves geformuleerd in de Omgevingsvisie Raalte 2040 (zie bijlage 2):

- Groei
- Wijken & Dorpen
- Buitengebied

In deze kernopgaves geven we vorm en invulling aan de ontwikkelingen en uitdagingen van nu en later. Duurzaamheid is hier een belangrijk onderdeel van. Dit hoofdstuk geeft per opgave aan hoe verschillende actielijnen bij elkaar komen. Ook wordt er een overzicht geboden met actielijnen waar rekening mee moet worden gehouden binnen de opgaves. De actielijnen worden vertaalt naar uitgangspunten voor de opgaves. Naast de verschillende opgaves komen de verschillende thema's bij elkaar in het verduurzamen van de gemeentelijke organisatie. De tabel waar in dit hoofdstuk naar verwezen wordt, is te vinden in bijlage 3.

6.1 Groei

De tabel geeft een overzicht van de actielijnen die de opgave Groei raken, verdeeld over de drie thema's van dit beleidsplan. Bij Groei komen de actielijnen niet enkel voort uit landelijke of regionale regelgeving, maar veelal uit kansen en (toekomstige) uitdagingen. Door hier nu actie op te nemen kunnen we woningen blijven bouwen waar ook de komende generaties fijn en veilig kunnen leven. Voor de opgave Groei worden de uitgangspunten uit onderstaand kader gehanteerd.

Uitgangspunten

- We gaan voor toekomstbestendige nieuwbouw en een inrichting die voorziet in de behoeften van huidige generaties, zonder de behoeften van toekomstige generaties te beperken.
- We zien duurzaamheid als kans om onze gemeente te blijven ontwikkelen.
- We werken samen met inwoners, ondernemers en partners aan duurzame ontwikkelingen. We geven een extra stimulans en faciliteren waar nodig.
- We kiezen voor groei-ontwikkelingen die zelf voorzien in de energievraag, niet de druk op het elektriciteitsnet vergroten en de CO_2 uitstoot beperken ten behoeve van een gezonde leefomgeving.

Aanpak vanuit de actielijnen
Kijkende naar de actielijnen voor Groei, is het essentieel dat voor het thema energie rekening wordt gehouden met de beperkingen op het elektriciteitsnet en we hier scenario's voor opstellen. Zo voorkomen we dat onze plannen meer druk leggen op het elektriciteitsnet en daar tegelijk minder afhankelijk van worden.

Vanuit klimaatadaptatie moet de principes 'water en bodem sturend' toegepast worden in de locatiekeuze en ruimtelijke inrichting. Ook richtlijnen en normen vanuit groen en water zijn een leidraad in het klimaatadaptief inrichten van onze nieuwbouw.

Voor het thema circulariteit zijn we nog in een meer verkennende fase. Wel weten we dat het van belang is dat we als gemeente stap voor stap circulair gaan werken, ook op het gebied van woningbouw en bedrijvigheid. Zo verminderen we de CO_2-uitstoot en voorkomen we potentiële grondstoftekorten. Actielijnen zijn dus ook gebaseerd op het stap voor stap aan de slag gaan en het verkrijgen van meer duidelijkheid in stappen die we moeten of kunnen zetten.

6.2 Wijken & Dorpen

De tabel in bijlage 3 laat de actielijnen zien die de opgave Wijken & Dorpen raken. We willen dat Raalte voor iedereen, nu en in de toekomst, een fijne plek is om te wonen. Er komen veel ontwikkelingen samen in onze bestaande wijken en dorpen. Zo staan vooral de oudere wijken voor een grote vervangingsopgave. Tegelijkertijd moeten we werken naar een toekomstbestendige inrichting, waar ruimte is voor onder andere energie, water en groen. Dit geeft veel kansen en uitdagingen, waar we duurzaam aan willen werken. Dit doen we aan de hand van onderstaande uitgangspunten.

Uitgangspunten

- We nemen een regisserende rol in om onze wijken en dorpen duurzaam in te richten, waarbij we in de huidige én toekomstige behoeften voorzien.
- We werken samen met onze inwoners, ondernemers en partners om onze wijken en dorpen te verduurzamen. We stimuleren en faciliteren hen om duurzame maatregelen en initiatieven uit te voeren.
- We kijken naar wat waar nodig en mogelijk is. We werken daarom wijkgericht.
- We gaan concreet en zichtbaar aan de slag in onze wijken en dorpen. Wat kan, pakken we direct op.

Aanpak vanuit de actielijnen
De actielijnen, voortkomend uit dit beleid, willen we zoveel mogelijk laten aansluiten bij de wijkgerichte aanpak van de opgave. We kijken ook naar wat nodig is en mogelijk is. Dit betekent dat we prioriteit geven aan de gebieden waar dit het meest noodzakelijk is. Voor klimaatadaptatie en biodiversiteit zijn dit bijvoorbeeld de oudere wijken, daar waar er relatief weinig ruimte is gegeven aan groenblauwe structuren. Voor de warmtetransitie willen we wijk voor wijk van het gas afgaan. Door deze gebieden in gezamenlijkheid en projectmatig op te pakken, maken wij gebruik van meekoppelkansen en wordt doelmatig en efficiënt gewerkt.

Een belangrijk aandachtspunt is de beperkte (ondergrondse) ruimte in de bestaande wijken en dorpen. Dit vraagt om een afweging tussen verschillende ruimtelijke behoeften. Zo willen we bijvoorbeeld voldoende ruimte voor parkeren, maar moet er ook plek zijn voor groen en water. Daarnaast liggen er ook afwegingen tussen de duurzaamheidsthema's. Komt er bijvoorbeeld een elektriciteitshuisje in de plaats voor groen? Kaders voor deze afwegingen moeten geboden worden in (verder) te ontwikkelen beleid rondom ruimtelijke inrichting, normen en doelen. Dit landt uiteindelijk in het omgevingsplan van Raalte. Er moet daarbij ruimte blijven voor situationele afwegingen en maatwerk. Zo moet groenbehoud idealiter zwaarder meewegen in een al versteende wijk of straat. Met een wijkgerichte aanpak kunnen (ruimtelijke) keuzes lokaal verder worden afgestemd en bepaald.

6.3 Buitengebied

In de tabel in bijlage 3 staat overzicht van alle actielijnen die raken aan de opgave Buitengebied. Het buitengebied van de gemeente Raalte is in beweging. Er is behoefte aan meer duidelijkheid door de vele opgaven die een plek hebben in het buitengebied. Denk hierbij aan de landbouw(productie), natuur en landschap, water, klimaat en de opwek van energie. Naast het verder positioneren van de gemeente in deze opgaven, hanteren wij onderstaande uitgangspunten.

Uitgangspunten

- We ontwikkelen het buitengebied van Raalte verder als groen en innovatief productielandschap.
- In het buitengebied werken we samen en in samenhang aan de biodiversiteit, robuuste watersystemen, klimaatbestendigheid en bodemkwaliteit.
- We stimuleren en faciliteren duurzame en innovatieve maatregelen en initiatieven aan zowel woningen als (agrarische) bedrijven.

Aanpak vanuit de actielijnen

Voor het thema energie zien we dat vooral de opwek van energie raakt aan de opgaave Buitengebied. Voor wind en zonne-energie heeft de provincie ruimtelijk beleid opgesteld wat bepalend is voor de mogelijkheden binnen het buitengebied van Raalte.

Het water en bodem-systeem in het buitengebied ligt zeer onder druk door het veranderende klimaat. De komende jaren wordt verder onderzocht wat dit voor Raalte betekent, en hoe de sponsprincipes vanuit de regionale sponsstrategie handvaten kunnen geven aan onze aanpak. Daarnaast volgen wij ontwikkelingen in natuur- en landschapswaarden op de voet, en ondersteunen deze waar mogelijk.

Circulariteit heeft in de gemeente Raalte nu nog een relatief kleine rol in het buitengebied. Deze rol kan groter worden wanneer de teelt en productie van (biobased) materialen verder wordt onderzocht en ontwikkeld.

6.4 Verduurzamen gemeentelijke organisatie

Een aantal actielijnen geformuleerd in dit beleidsplan hebben te maken met de eigen organisatie. Deze lijnen worden opgepakt naast de drie grote opgaven. Denk bijvoorbeeld aan het verduurzamen van het gemeentelijk vastgoed, de openbare ruimte en het eigen wagenpark.

Daarnaast wil de gemeente een voorbeeld zijn. Op sommige onderwerpen zijn we dit al, maar er zijn ook thema's waar we dit beter tot uiting kunnen laten komen. Daaruit komt bijvoorbeeld de actielijn voort om als gemeente twee voorbeeldprojecten te selecteren waarin we een grote waarde toekennen aan het circulair uitvoeren van het project.

Uitgangspunten

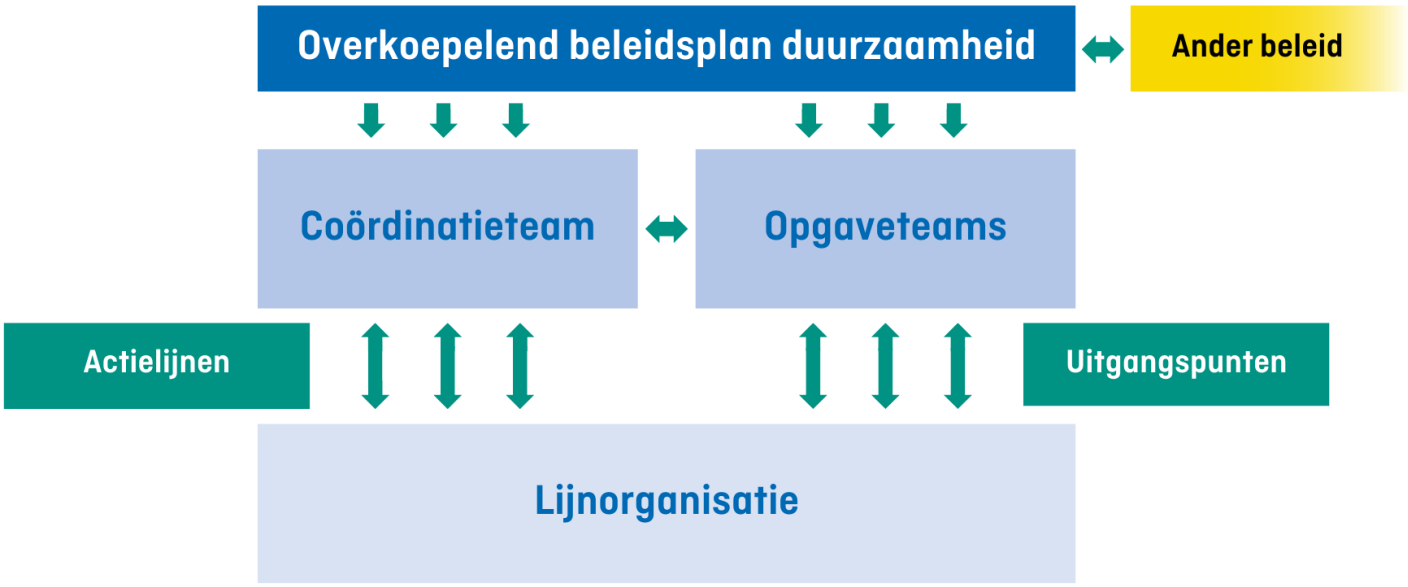
- De gemeente heeft een voorbeeldfunctie om aan de slag te gaan met duurzaamheid.

7. Organisatie

7.1 Hoe we duurzaamheid vormgeven binnen de organisatie

Het overkoepelend beleidsplan duurzaamheid brengt de thema's energie, klimaatadaptatie en circulariteit bij elkaar. De uitvoering van deze thema's ligt in de organisatie op verschillende plekken binnen de domeinen en clusters. In Figuur 7 is te zien hoe het samenspel tussen actielijnen en uitgangspunten binnen de organisatie verloopt en hoe de opgaves daarin een rol hebben.

Wenselijk is het om een team te formuleren dat (naast hun werk in de lijnorganisatie) een analyserende, regisserende en strategische rol heeft op de inhoud van het overkoepelende thema duurzaamheid. De actielijnen worden al veelal opgepakt in de lijnorganisatie en dit willen we ook graag zoveel mogelijk zo houden.

Figuur 7. Coördinatie van de uitvoering van het overkoepelend beleidsplan duurzaamheid

7.2 Monitoren en evalueren

De doelen voor 2030 zijn concreet en meetbaar. De voortgang zal tussentijds bijgehouden worden en waar nodig bijgestuurd. Dit geldt voor de individuele actielijnen, maar uiteraard ook voor de overkoepelende doelen uit dit beleidsplan. In 2028 komt er een tussenevaluatie vana de doelen en actielijnen. De resultaten van deze evaluatie delen we met de gemeenteraad.

Jaarlijks wordt de voortgang van duurzaamheid voorgelegd aan het college van B&W en de gemeenteraad via de jaarrekening. Om de effectiviteit te bewaren, wordt dit zoveel mogelijk meegenomen in de huidige structuren, die anders aangevlogen worden per duurzaamheidsthema. De doelen worden als volgt gemonitord.

Energie

Jaarlijks worden cijfers gepubliceerd per gemeente over de energie opwek en het aardgasverbruik. Zodoende is het mogelijk om de voortgang te toetsen. Wel is het zo dat de gepubliceerde cijfers 1 à 2 jaren achterlopen. Dit kan betekenen dat er te laat wordt bijgestuurd, temeer omdat het effect van onze activiteiten ook pas later zichtbaar is.

Klimaatadaptatie
De doelen om wateroverlast locaties op te lossen en af te koppelen worden nu al meegenomen met de jaarrapportage van het GRP. De doelen om te groennormen te behalen zullen worden meegenomen met de tweejaarlijkse Scan Wijken & Dorpen. Er wordt hiervoor gebruik gemaakt van interne data.

Circulariteit
Voor circulariteit is er nu nog geen percentage voor het verminderen van grondstoffen vastgesteld. Dit, en het monitoren van de voortgang, worden meegenomen met het te ontwikkelen beleidsplan Circulariteit in de Openbare Ruimte.

7.3 Financiën

Inzetten op een duurzame leefomgeving vraagt om een extra financiële investering. We hanteren daarbij het uitgangspunt dat er in eerste instantie gebruik wordt gemaakt van de beschikbare rijksmiddelen en de al beschikbare budgetten.

Voor het uitvoeren van de gestelde doelen en actielijnen in dit beleidsplan is een uitbreiding van de formatie nodig. De middelen die beschikbaar zijn vanuit het Rijk en vanuit de eigen begroting zijn daarvoor in kaart gebracht. Ook is een inschatting gemaakt van de benodigde formatie-uitbreiding en zijn de uitvoeringskosten bekeken. De uitgebreide inventarisatie van beschikbare middelen en uitgaven als gevolg van dit beleidsplan is te vinden in bijlage 4.

De formatie nodig om de actielijnen uit dit beleidsplan uit te voeren neemt toe met ongeveer 5 FTE. Een groot deel hiervan kan worden bekostigd van de klimaatgelden afkomstig van het Rijk. Voor de overige uitbreiding is budget beschikbaar of wordt het aangevraagd via de integrale afweging bij de begroting.

Voor sommige specifieke taken is geld van het Rijk aangevraagd en ontvangen. Het streven is om deze middelen zo veel mogelijk binnen het bestemmingsdoel uit te geven. Voor sommige actielijnen is daarom specifiek uitvoeringsgeld beschikbaar. Voor andere actielijnen zijn voor de komende jaren al algemene duurzaamheidsbudgetten beschikbaar. Als blijkt dat er op termijn meer nodig is voor de uitvoering dan zal dat via de specifieke beleidsterreinen in de integrale afweging bij de begroting worden aangevraagd.

Bijlage 1. Landelijke, regionale en lokale wet- en regelgeving

In Figuur 8 staat een overzicht van de wet- en regelgeving per thema. Hieronder worden de landelijke, regionale en lokale afspraken per thema toegelicht.

Wet- en regelgeving per thema

Energie

Landelijk
- Klimaatwet en het klimaatakkoord
- Wet collectieve warmte
- Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie
- Energiewet
- BENG-eisen

Regionaal
- Provinciaal windbeleid
- Provinciaal zonbeleid
- Regionale Energiestrategie (RES) 1.0
- Provinciale energievisie
- Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat
- Provinciale Omgevingsverordening
- Provinciaal Programma Energietransitie

Lokaal
- Beleidsnota Windenergie
- Paraplu erfwindmolens
- Subsidie verduurzaming maatschappelijk vastgoed
- Warmtevisie / Warmteprogramma

Klimaatadaptatie

Landelijk
- Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie
- Gezond en Actief Leven Akkoord
- Natura 2000
- Natuurnetwerk Nederland
- Omgevingswet
- Nationale Maatlat groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving
- Nationale Omgevingsvisie
- Kaderrichtlijn Water

Regionaal
- Bossenstrategie
- Basiskwaliteit Natuur
- Programma Natuur voor Elkaar
- Provinciale Omgevingsvisie
- Regionale Sponsstrategie
- RIVUS
- Salland Diep

Lokaal
- Beleidsplan biodiversiteit
- Gemeentelijk rioleringsplan
- Gemeentelijke omgevingsvisie
- Lokaal Hitteplan
- Nota klimaatadaptatie
- Nota 'op weg naar een toekomstbestendige buitenruimte'

Circulariteit

Landelijk
- Rijksprogramma Circulaire Economie
- Nationaal Programma Circulaire Economie
- Manifest MVOI
- Schoon en Emissieloos Bouwen
- Grondstoffenakkoord

Regionaal
- Nota Regionale Economie

Lokaal
- Intentieverklaring Green Deal Biobased (ver)bouwen in Salland
- Consortium circulariteit

Figuur 8. Overzicht wet- en regelgeving

1.1 Energie

Het doel van de energietransitie is de overstap van fossiele brandstoffen (o.a. olie, gas en kolen) naar duurzame energiebronnen (o.a. zon, wind en biomassa) om klimaatverandering tegen te gaan. Fossiele brandstoffen stoten bij verbranding CO_2 uit, wat de aarde opwarmt en de luchtkwaliteit verslechtert. Hernieuwbare energiebronnen veroorzaken deze nadelen niet en zijn onuitputtelijk. Zon en wind zijn vrijwel overal beschikbaar, waardoor een onafhankelijk energiesysteem kan worden ontwikkeld.

De energietransitie voorkomt verdere opwarming van de aarde en biedt kansen voor economische groei en werkgelegenheid door innovaties in technologieën op het gebied van zonne-energie, windenergie, batterijopslag en elektrische mobiliteit. Gemeenten kunnen deze transitie niet alleen maken en hebben landelijke en regionale samenwerking nodig.

1.1.1 Landelijke afspraken

De klimaatwet en het klimaatakkoord

In 2016 ondertekende de Europese Unie, ook namens Nederland, het Klimaatakkoord van Parijs. Het doel van dit akkoord is om de opwarming van de aarde te beperken tot ruim onder 2°C, met een duidelijk zicht op 1,5°C. Voor 2030 moet de Europese Unie 55% minder broeikasgassen uitstoten ten opzichte van 1990 en in 2050 is de Europese Unie energieneutraal. Wat dit betekent voor Nederland is vastgelegd in de nationale Klimaatwet. In 2030 is de uitstoot met 55% gedaald en in 2050 is Nederland klimaatneutraal. Ieder kabinet dient zich aan deze wet te houden. Drie beleidsinstrumenten – het vijfjaarlijkse Klimaatplan, de tweejaarlijkse Voortgangsrapportage en de jaarlijkse Klimaatnota – bewaken deze doelen. De uitvoeringsmaatregelen staan in het Klimaatakkoord van 2019.

Het Klimaatakkoord omvat ruim 600 afspraken met vijf sectoren (gebouwde omgeving, landbouw en landgebruik, elektriciteit, industrie en mobiliteit) om uitstoot te reduceren. Gemeenten spelen een cruciale rol in lokale uitvoering, zoals de warmtetransitie, duurzame energieprojecten en infrastructuur voor (elektrische) mobiliteit. Sommige thema's raken meerdere sectoren tegelijk, zoals afstemming van het elektriciteitssysteem, transport, arbeidsmarkt, innovatie en scholing. Deze samenwerking is essentieel voor de transitie naar een CO_2-arme samenleving.

Wet collectieve warmte

De Wet collectieve warmte (Wcw), ter vervanging van de huidige warmtewet, treedt naar verwachting in 2025 in; dit is nog afhankelijk van goedkeuring door de Eerste en Tweede Kamer. De Wcw faciliteert de ontwikkeling van warmtenetten en waarborgt betaalbaarheid, betrouwbaarheid en duurzaamheid. Gemeenten krijgen meer regie over de warmtetransitie: niemand mag warmte leveren of transporteren zonder toestemming van de gemeente. Gemeenten kunnen warmtebedrijven aanwijzen voor exclusieve levering binnen een zogeheten warmtekavel (vastgesteld gebied waarbinnen een collectief warmtesysteem kan komen). Andere belangrijke wijzigingen zijn:

- Warmtebedrijven moeten voor meer dan 50% in publieke handen zijn.
- De warmtetarieven worden losgekoppeld van de gasprijs.
- Er komen nieuwe eisen voor leveringszekerheid en duurzaamheid van collectieve warmtesystemen.

Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie

De Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie (Wgiw) versterkt gemeentelijke bevoegdheden om regie te voeren in de wijkgerichte aanpak. Gemeenten kunnen in het omgevingsplan gebieden aanwijzen voor duurzame warmte en regels opstellen voor de verduurzaming van de gebouwde omgeving. De Wgiw is in april 2024 aangenomen door de Tweede Kamer en wacht nog op instemming van de Eerste Kamer. Naar verwachting treedt deze wet per 1 juli 2025 in werking.

Energiewet

De nieuwe Energiewet treedt naar verwachting in 2025 in. Deze wet vervangt de Gaswet en Elektriciteitswet en is ontworpen om een toekomstbestendig, duurzaam en flexibel energiesysteem te creëren. De wet is ontworpen om het Nederlandse energiesysteem te moderniseren en toekomstbestendig te maken en brengt daardoor diverse veranderingen met zich mee. De wet versterkt consumentenbescherming door duidelijke regels voor energiecontracten en facturen en het beschermen van consumenten bij faillissementen van energieleveranciers.

Daarnaast verhoogt de nieuwe Energiewet de flexibiliteit van het elektriciteitsnet door efficiënter gebruik van de bestaande capaciteit en ondersteuning te bieden aan initiatieven zoals buurtbatterijen voor lokale energieopslag. Energiegemeenschappen worden gestimuleerd, waardoor inwoners en bedrijven gezamenlijk energie kunnen opwekken, gebruiken en verhandelen. Innovatie krijgt een centrale rol met ruimte voor slimme netwerken, energieopslag en experimenten met nieuwe technologieën. De Energiewet verbetert verder de toegang tot energiedata, met meer controle voor gebruikers en strenge eisen aan gegevensbeveiliging om privacy te waarborgen. Deze maatregelen dragen bij aan een rechtvaardig, duurzaam en modern energiesysteem.

BENG-eisen
Alle nieuwe woningen en utiliteitsgebouwen moeten voldoen aan de eisen voor Bijna Energieneutrale Gebouwen (BENG). Hierin zijn eisen voor de maximale energiebehoefte (kWh/m^3.jr), het fossiele energiegebruik (kWh/m^3.jr) en de opwek van hernieuwbare energie (%) vastgelegd.

1.1.2 Regionale afspraken

Provinciaal windbeleid
Vanaf november 2024 geldt nieuw windbeleid in Overijssel, gericht op het beperken van windturbines tot het aantal dat benodigd is voor het RES-doel van 2,3 TWh duurzame elektriciteit in 2030. Voor gemeenten is een maximumaantal windturbines vastgesteld en plaatsing is alleen toegestaan op voldoende afstand van woningen, natuur- en vogelgebieden. De provincie heeft vier voorkeursgebieden aangewezen; Raalte behoort hier niet toe.

Windturbines moeten in clusters van minimaal vier worden geplaatst om versnippering te voorkomen en energieopwekking efficiënter te maken. Initiatiefnemers kunnen vergunningen aanvragen, waarbij de ruimtelijke inpassing uitgebreid wordt getoetst. De provincie heeft met de meeste gemeenten afspraken gemaakt over het maximumaantal turbines en de periode waarin vergunningsaanvragen kunnen worden ingediend. Voor Raalte zijn na een gemeenteraadsbesluit geen specifieke afspraken gemaakt, waardoor het hele grondgebied beschikbaar blijft voor windturbines binnen de geldende regels. Hierin houdt de provincie rekening met het vastgestelde windbeleid van de gemeente Raalte.

Provinciaal zonbeleid
Sinds oktober 2024 is de zonneladder van Overijssel aangescherpt. Zonneparken op natuur- en landbouwgrond zijn niet langer toegestaan. Alleen restruimtes, kleinschalige landschappelijk ingepaste zonnevelden tot 2 hectare en zonnepanelen op daken zijn nog mogelijk.

Regionale Energiestrategie 1.0
De Regionale Energie Strategie (RES) is een plan waarin Nederlandse regio's samenwerken om hun energievoorziening verduurzamen. In de RES West-Overijssel wordt samengewerkt met tien gemeenten, de provincie Overijssel, vier waterschappen en drie netbeheerders. Deze partijen wilden samen tot 2030 1,8 TWh opwekken, waarvan 100 GWh door de gemeente Raalte. Vanwege integratie met provinciaal beleid is de RES 1.0 niet meer bindend. Samenwerking tussen de betrokken partijen is wel in stand gehouden en Raalte heeft gekozen om de opwek van 100 GWh door te zetten. Het enige verschil ten opzichte van de RES 1.0 is dat alle zonnedaken hiervoor worden meegerekend; dus ook de panelen op kleine daken zoals woningen.

Provinciale energievisie
De energievisie van Overijssel wordt begin 2025 vastgesteld. Deze visie richt zich op het behalen van klimaatneutraliteit in 2050, zoals vastgelegd in de Klimaatwet, door over te schakelen van fossiele brandstoffen naar duurzame energiebronnen zoals duurzaam opgewekte elektriciteit, waterstof, biogas en warmte. De visie biedt oplossingen voor uitdagingen zoals netcongestie, die de aansluiting van bedrijven en verduurzamingsprojecten belemmert.

De provincie kiest voor een gebalanceerde energiemix met een focus op energiebesparing. Warmte en biogas zullen lokaal worden opgewekt, waterstof wordt deels geïmporteerd, en elektriciteit zal grotendeels in Overijssel worden geproduceerd. Collectieve warmtenetten en ruimtebesparende oplossingen, zoals zonnepanelen op daken, worden ingezet om de druk op het elektriciteitsnet te verlichten. Ook vraagt de visie om samenwerking tussen gemeenten, netbeheerders en bedrijven. Hiervoor wordt een uitvoeringsagenda opgesteld.

Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat
Het provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat (pMIEK) prioriteert regionale energie infrastructuurprojecten aan de hand van maatschappelijke effecten. Het pMIEK strekt tot 2035 en geldt voor elektriciteit,

waterstof, warmte, groen gas en energieopslag. Het stellen van prioriteiten helpt netbeheerders om investeringskeuzes te maken. Organisaties hebben in 2024 de kans gekregen projecten aan te dragen. De prioritering wordt in de eerste helft van 2025 vastgesteld door Gedeputeerde Staten.

Provinciale Omgevingsverordening
De provinciale Omgevingsverordening geeft regels voor o.a. gemeentelijke ruimtelijke plannen, grondwaterbescherming, waterbeheer en verkeer. Hierin wordt ingegaan op de kaders voor zonnevelden en de zoekgebieden voor windturbines.

Provinciaal Programma Energietransitie
Dit programma is een instrument om de ambities uit de RES te realiseren, opgesteld vanuit de constatering dat de twee RES-regio's in Overijssel de doelen, met name rondom windenergie, uit de RES 1.0 zelf niet halen. Het programma beschrijft het bevoegd gezag van de provincie voor windinitiatieven en hoe mijlpijlen worden behaald.

1.1.3 Lokale afspraken

Beleidsnota Windenergie
De beleidsnota Windenergie is eind 2024 vastgesteld. Hierin zijn enkele uitgangspunten geformuleerd waar grootschalige windinitiatieven aan moeten voldoen. Er zijn eisen gesteld voor onder andere de afstand tot gevoelige objecten, geluid, slagschaduw, turbineverlichting, flora en fauna, circulariteit, milieueffecten, landschappelijke inpassing, lokaal eigendom en (financiële) participatie.

Parapluplan erfwindmolens
Het beleid voor erfwindmolens biedt ruimte voor erfwindmolens tot 40 meter tiphoogte voor eigen gebruik bij (agrarische) bedrijven in het buitengebied, mits deze aan enkele voorwaarden voldoen. Hier wordt gekeken naar o.a. slagschaduw, geluid, externe veiligheid, ecologie, water, bouwveiligheid en het landschap.

Subsidieregeling verduurzamen maatschappelijk vastgoed
Deze subsidieregeling heeft tot doel het stimuleren van het treffen van maatregelen voor maatschappelijk vastgoed waarmee aantoonbaar energie wordt bespaard of op een duurzame manier wordt opgewekt. Naast reductie van de energiekosten dragen deze maatregelen ook bij aan de vermindering van de uitstoot van koolstofdioxide.

Stimuleringsleningen Sportaccommodaties
Sportverenigingen en sportstichtingen in Raalte hebben de mogelijkheid om tegen gunstige financiële voorwaarden (onder andere) investeringen te doen die tot een verminderd energieverbruik leiden of afhankelijkheid van fossiele brandstoffen verminderen.

Warmtevisie / Warmteprogramma
Alle gemeenten hebben in 2021 een Transitievisie Warmte opgesteld waarin hoog over wordt geschetst hoe de gemeente de transitie naar duurzame verwarming kan vormgeven tot en met 2030. Het vervolg hiervan is het Warmteprogramma, een programma verplicht vanuit het Rijk, waarin de aanpak voor isoleren en het aardgas vrij maken van de gebouwde omgeving wordt beschreven tot en met 2035. Het Warmteprogramma moet uiterlijk 31 december 2026 zijn vastgesteld en moet iedere 5 jaar worden geactualiseerd. Hierin wordt per wijk of buurt aangegeven of en wanneer er wordt gestart met het maken van een uitvoeringsplan om van het aardgas af te gaan. Hierdoor kunnen inwoners en ondernemers een keuze maken of en wanneer zij gaan investeren in een warmteoplossing. Ook bevat het warmteprogramma een veel gedetailleerder beeld van de huidige situatie in de gemeente.

1.2 Klimaatadaptatie

1.2.1 Landelijke afspraken

Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie
In het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) hebben gemeenten, waterschappen, provincies en het Rijk afspraken gemaakt om het proces van klimaatadaptatie te versnellen en intensiveren. Hiertoe zijn zeven ambities vastgesteld

die als doel hebben Nederland uiterlijk in 2050 klimaatbestendig in te richten. Een belangrijke afspraak binnen het DPRA is de zes jaarlijkse cyclus van stresstesten, risicodialogen en uitvoeringsprogramma's, die op gemeentelijk en regionaal niveau wordt uitgevoerd. Deze cyclus dient om wateroverlastlocaties in kaart te brengen en oplossingen te implementeren.

Nederland is opgedeeld in werkregio's die gezamenlijk de opgaven van klimaatadaptatie oppakken. De gemeente Raalte maakt onderdeel uit van werkregio RIVUS.

Gezond en Actief Leven Akkoord
In het kader van het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) hebben gemeenten, Gemeentelijke Gezondheidsdiensten (GGD's), zorgverzekeraars en het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) afspraken gemaakt om samen te werken aan de gezondheid van inwoners tijdens hitteperioden. Hierbij wordt onder meer een hitteplan ontwikkeld en de leefomgeving zo ingericht dat gezondheidsrisico's tijdens hitte worden beperkt.

Natura 2000
Natura 2000 is een Europees netwerk van beschermde natuurgebieden waarin specifieke dieren, planten en hun natuurlijke leefomgeving wettelijk worden beschermd. In de gemeente Raalte ligt het Natura 2000-gebied Boetelerveld.

Natuurnetwerk Nederland
De gemeente Raalte omvat verschillende landgoederen en havezaten met hoge natuurwaarden die onderdeel zijn van het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Dit netwerk verbindt bestaande en nieuw te ontwikkelen natuurgebieden met elkaar en met het omliggende agrarische landschap. Het NNN draagt bij aan het behoud en de bescherming van natuurlijke leefomgevingen, zowel voor flora als fauna, doordat deze wettelijk beschermd zijn.

Omgevingswet
De Omgevingswet, van kracht sinds 1 januari 2024, bundelt 26 wetten die betrekking hebben op de fysieke leefomgeving. Hieronder vallen regels om regen- en grondwateroverlast te voorkomen of te beperken. De gemeente Raalte heeft hierin een zorgplicht voor water- en rioolbeheer.

Daarnaast bevat de wet regelgeving ter bescherming van natuurgebieden en soorten, zowel in het buitengebied als in en rond bebouwde omgevingen. De Omgevingswet biedt tevens kansen om klimaatadaptatie en biodiversiteit te bevorderen. Op dit moment heeft de gemeente nog geen wettelijke taak om te zorgen voor de kwaliteit en kwantiteit van ons water. Dat betekent niet dat de gemeente geen baat heeft bij voldoende water van goede kwaliteit.

De zorgplicht voor voldoende en schoon (drink)water ligt in lijn met de Drinkwaterwet (artikel 3) vooral bij de drinkwaterleverancier Vitens. De gemeente, draagt samen met medeoverheden verantwoordelijkheid in het beschermen van drinkwaterbronnen en infrastructuur. De gemeente ondersteunt en is een belangrijke partner in de uitvoering van het regionale beleid vanuit Vitens, de provincie en het waterschap.
Nationale maatlat groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving
De Nationale Maatlat Groene Klimaatadaptieve Gebouwde Omgeving biedt richtlijnen voor klimaatadaptief bouwen en inrichten. Dit instrument, ontwikkeld door landelijke ruimtelijke ministeries in samenwerking met het VNG, IPO en de Unie van Waterschappen (UvW), formuleert doelen en prestatie-eisen voor thema's zoals wateroverlast, droogte, hitte, biodiversiteit, bodemdaling en overstromingsbeperking. Hoewel de maatlat geen specifieke maatregelen voorschrijft, vormt het een belangrijk kader voor klimaatadaptieve ontwikkelingen.

Nationale omgevingsvisie
De Nationale Omgevingsvisie (NOVI), als basis voor de Omgevingswet, pleit voor een meer sturende rol van water en bodem bij ruimtelijke keuzes. Dit betekent dat bij beslissingen over de inrichting van Nederland rekening wordt

gehouden met de eigenschappen en het natuurlijk functioneren van bodem- en watersystemen. Belangrijke aandachtspunten zijn het vasthouden van water om droogteperiodes te overbruggen en het waarborgen van een goede kwaliteit van bodem en water.

Kaderrichtlijn water
De doelstelling van deze richtlijn is het realiseren en behouden van chemisch schoon en ecologisch gezond oppervlaktewater en grondwater. De EU-lidstaten moeten deze 'goede toestand' uiterlijk in 2027 realiseren.

1.2.2 Regionale afspraken

Bossenstrategie
De Bossenstrategie streeft naar meer bos, vitaal bos, meer bomen buiten het bos en duurzaam gebruik van bomen en bossen. Dit draagt bij aan CO_2-opslag en het vergroten van biodiversiteit. De provincie Overijssel wil vóór 2030 circa 3.900 ha extra bos realiseren.

Basiskwaliteit Natuur
De Basiskwaliteit Natuur is een meetmethode waarmee Overijssel de minimale natuurkwaliteit wil borgen in het buitengebied, daar waar landbouw of wonen leidende functies zijn. Het doel is om algemene soorten te behouden en te herstellen. Gemeenten spelen een cruciale rol in het versterken van deze basiskwaliteit.

Programma Natuur voor Elkaar
Met het programma Natuur voor Elkaar wil de provincie met gemeenten, waterschappen en andere partners de kennis en liefde voor de natuur bij inwoners en professionals vergroten. Het programma richt zich op het bewust worden van de maatschappelijke en economische waarde van natuur, het realiseren van meer groen en het verbeteren van de natuurkwaliteit.

Provinciale omgevingsvisie
De provincie Overijssel werkt aan een nieuwe omgevingsvisie, voortbouwend op het fundament dat in 2022 is vastgesteld. De leidende principes in deze visie zijn bodem- en water sturend te laten zijn bij ruimtelijke ontwikkelingen, met een versterkte focus op natuurbehoud en -bescherming. In 2025 wordt de Omgevingsvisie definitief vastgesteld.

Regionale sponsstrategie (onderdeel NOVEX Verstedelijkingsstrategie)
De Regionale Sponsstrategie is één van de overkoepelende programma's van de Verstedelijkingsstrategie van de Regio Zwolle. Deze strategie richt zich op de regionale ambitie om klimaatadaptief te groeien. Het is een integrale meerjarige aanpak waarin water- en bodemprincipes centraal staan bij ruimtelijke inrichting. Door samenwerking over organisatiegrenzen heen, worden gedeelde uitdagingen gezamenlijk aangepakt.

RIVUS strategiedocument en uitvoeringsprogramma
In de samenwerkingsregio RIVUS werken we - acht gemeenten, de provincie en het waterschap - aan een duurzaam en doelmatig watersysteem en aan klimaatadaptatie. Het Strategiedocument Klimaatadaptatie (2021) is daarin het gezamenlijk kompas met klimaatadaptatie uitgangspunten voor West-Overijssel. Dit is uitgewerkt tot concrete acties en projecten in de uitvoeringsprogramma's Klimaatadaptatie (2021-2028) en Water (2023-2027).

Salland Diep
Vitens is bezig met de verkenning van nieuwe drinkwaterwinlocaties in Salland. Door de unieke ligging tussen twee zandheuvelruggen (de Veluwe en de Sallandse Heuvelrug) en de aanwezigheid van een diepe kleilaag, lijkt Salland een bijzonder goede locatie voor een diepe drinkwaterwinlocatie. Raalte neemt deel in de Ambtelijke Begeleidingsgroep voor het Sallands Diep, samen met Dalfsen, Zwolle en de provincie Overijssel. Ook zijn er regelmatig bestuurlijke begeleidingsoverleggen met de betrokken partijen.

1.2.3 Lokale afspraken

Beleidsplan biodiversiteit

Het beleidsplan biodiversitiet (2024-2030) hanteert de ambitie: "Wij willen samen met anderen de biodiversiteit in onze gemeente verrijken door natuurstructuren te versterken en te verbinden." Daar liggen 7 uitgangspunten onder:

1. Natuurstructuurkaarten: ons kompas
2. Biodiversiteit wordt integraal onderdeel bij projecten
3. We maken ons groenbeheer zo ecologisch mogelijk
4. We passen de bestaande openbare ruimte aan
5. We stimuleren en faciliteren natuurinclusief bouwen
6. We gaan meer sámen met anderen aan de slag
7. We verankeren biodiversiteit in de organisatie

Gemeentelijk rioleringsplan

Doelstellingen en maatregelen om wateroverlast te voorkomen en droogte tegen te gaan door regenwater langer vast te houden, zijn opgenomen in het gemeentelijk rioleringsplan (2021-2030), ofwel het GRP. De visie is: 'Gemeente Raalte wil de natuurlijke kringloop en het natuurlijk evenwicht in het watersysteem respecteren en herstellen. Daarom streven we op lange termijn naar de totale ontvlechting van schoon- en vuilwater in de afvalwaterketen. Met deze aanpassing anticiperen we op de klimaatverandering en de daarbij behorende intensere neerslag.'

Gemeentelijke omgevingsvisie 'Horizon 2040'

Binnen de omgevingsvisie van Raalte (2020-2040) wordt een klimaatadaptieve inrichting als essentieel onderdeel gezien van een toekomstbestendig Raalte.

Lokaal Hitteplan

Het lokaal hitteplan van Raalte is een nadere uitwerking van het Nationaal Hitteplan. Het richt zich op de meest kwetsbare mensen tijdens hitteperiodes en tegelijkertijd de effectiviteit van verzorgers, zorginstellingen en maatschappelijke organisaties te verbeteren. Dit document ondersteunt deze betrokkenen door achtergrondinformatie te verschaffen en hen te begeleiden bij het uitvoeren van hun reguliere taken en aanvullende maatregelen tijdens perioden van hitte. Het lokale hitteplan is een flexibel document dat jaarlijks wordt geactualiseerd en verfijnd.

Nota klimaatadaptatie

Het doel van de nota klimaatadaptatie (2021-2025) is om een eerste stap te zetten in het klimaatbestendig maken van Raalte. Dat betekent dat de risico's op schade en overlast acceptabel zijn. Overeenkomstig de afspraken in het Deltaprogramma is het streven dat de huidige en verwachte knelpunten in 2050 zijn opgelost. De ambities uit de nota zijn een verdere uitwerking van de omgevingsvisie en het gemeentelijk rioleringsplan:

- Tijdens hitte biedt de bebouwde omgeving een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving;
- Langdurige droogte leidt niet tot structurele schade aan bebouwing, funderingen, wegen, groen, water en vitale en kwetsbare functies;
- Hevige neerslag leidt niet tot schade aan gebouwen, infrastructuur en voorzieningen; vitale functies en voorzieningen blijven beschikbaar.

Nota 'Op weg naar een toekomstbestendige buitenruimte'

De ambitie van deze nota (2021-2030) is om voor inwoners en ondernemers een aantrekkelijke en gezonde leef- en werkomgeving aan te bieden. Een veilige, vitale en duurzame omgeving in balans met de eisen voor toekomstig gebruik, de ruimtelijke mogelijkheden en met ruimte voor initiatief van de gebruikers." Ook worden de eerste hand gelegd aan de aanpak van de vervangingsopgave, aan de hand van het Meerjarig Investeringsprogramma (MIP). Klimaatadaptieve maatregelen vallen hieronder, zowel vanuit water en riolering en vergroenen.

Ander beleid
Klimaatadaptatie wordt als sub-onderdeel benoemd en is verder uitgewerkt in meerdere beleidsdocumenten en beheerplannen. Denk hierbij aan het beheerplan 'Buiten Bewegen, Beleven, spelen en ontmoeten', het bomenbeheerplan en verschillende calamiteitenplannen.

1.3 Circulariteit

1.3.1 Landelijke afspraken

Rijksprogramma circulaire economie 'Nederland circulair in 2050'
Het kabinet wil de Nederlandse economie zo circulair mogelijk maken. Hiervoor wordt gewerkt aan het verminderen van het grondstoffengebruik, het vervangen van grondstoffen, de levensduur van producten en onderdelen verlengen en een hoogwaardige verwerking van materialen en grondstoffen die gerecycled worden. Maatregelen die hieraan bijdragen staan in het Nationaal Programma Circulaire Economie 2023-2030.

Nationaal Programma Circulaire Economie (NPCE) 2023-2030
Het Nationaal Programma Circulaire Economie 2023-2030 (NPCE) geeft verdere invulling aan de ambitie om een circulaire economie te realiseren. Het programma richt zich op het sturen en faciliteren van duurzame en circulaire ketens, zowel nationaal als internationaal, en draagt zo bij aan het aanpakken van klimaatverandering. In het vernieuwde beleid zijn meer richtinggevende en dwingende maatregelen opgenomen om de doelstellingen te bereiken. Het NPCE combineert prikkelende en normerende maatregelen. Waar het beleid voorheen vooral gericht was op de achterkant van de productieketen, ligt de focus nu ook op de voorkant (zoals het bevorderen van circulair ontwerp) en de gebruiksfase, om zo kringlopen effectiever te sluiten. Dit staat weergegeven in Figuur 7.

MVOI Manifest
Overheidsorganisaties kunnen zich aansluiten bij het Manifest Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen. Door het aansluiten bij het manifest wordt de de urgentie van MVOI omgezet naar concrete stappen. Het omvat de thema's Milieu en biodiversiteit, Klimaat, Circulair (inclusief biobased), Ketenverantwoordelijkheid (Internationale Sociale Voorwaarden), Diversiteit en inclusie en Social return. Eén van de vorige versies van het manifest, Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (MVI), heeft de gemeente Raalte onderschreven. Deze is inmiddels niet meer van toepassing en het manifest MVOI is (nog) niet onderschreven.

Schoon en Emissieloos Bouwen (SEB)
Het doel van het programma Schoon en Emissieloos Bouwen, aangestuurd door het Ministerie van BZK, is het verbeteren van de natuur, het klimaat en de gezondheid. Dit wordt verbeterd door het reduceren van de emissies van werk-, voer- en vaartuigen in de bouw. Dit ondersteunt de doelstellingen en ambities zoals gesteld in het Programma Stikstofreductie en Natuurverbetering (PSN), het Klimaatakkoord, de strategie Klimaatneutrale en Circulaire Infraprojecten en het Schone Lucht Akkoord.

Grondstoffenakkoord
Het grondstoffenakkoord beschrijft afspraken om de Nederlandse economie te laten draaien op herbruikbare grondstoffen. In 2017 is dit ondertekent door 180 partijen, waaronder overheden. Het akkoord beschrijft de gezamenlijke ambitie naar een circulaire economie waarin grondstoffen efficiënt en hoogwaardig worden benut; waar bij vervanging van grondstoffen wordt gekozen voor een duurzaam alternatief en het circulair ontwerpen van nieuwe productiemethodes en producten. Ook worden gebieden anders ingericht en worden nieuwe manier consumeren bevorderd waarbij benutting van grondstoffen wordt versterkt.

1.3.2 Regionale afspraken

Nota Regionale Economie
De provincie Overijssel wil de nationale doelstelling halen en in 2050 volledig circulair zijn.

Figuur 9. R-Ladder

Consortium circulariteit: Met lokale netwerken op weg naar circulariteit

Raalte is aangehaakt bij het consortium "Met lokale netwerken op weg naar circulariteit". In dit consortium werken de hogescholen Windesheim en Saxion samen met kennis partners (zoals de Universiteit Twente en Rijkswaterstaat) en vijftien gemeenten in de regio Zwolle aan lokale versterking van de Circulaire Economie (CE). Met een actiegerichte case-aanpak worden in acht gemeenten manieren onderzocht om CE-netwerken te verbeteren. De opgerichte learning community bevordert kennisdeling en verdieping van resultaten. De opgedane inzichten over bestuurlijk vermogen en netwerkontwikkeling worden gedeeld via rapporten, artikelen en onderwijs, en zijn nuttig voor alle gemeenten die de transitie naar CE willen versnellen.

1.3.3 Lokale afspraken

Intentieverklaring Green Deal Biobased (ver)bouwen in Salland

De gemeente Raalte heeft de intentieverklaring Green Deal Biobased (ver)bouwen in Salland ondertekend. Hierin staat de intentie om uiterlijk in 2030 toe te werken naar verschillende doelstelling op het gebied van biobased bouwen in de regio Salland, zoals 1.000 hectare biobased landbouwgewas verbouwen, 2.000 bestaande woningen te voorzien van biobased materialen en 1.000 nieuwbouwwoningen te voorzien van biobased materialen.

Bijlage 2. Omgevingsvisie Raalte 2040

In de omgevingsvisie 'Raalte Horizon 2040' zijn een aantal ambities gesteld op strategisch niveau. Deze zijn minder concreet, maar geven wel richting aan de ontwikkelingen in onze fysieke leefomgeving. Deze ambities zijn dan ook van belang voor dit duurzaamheidsbeleid. Voor elke ambitie is aangegeven welke duurzaamheidsoverwegingen daarbij van belang zijn; deze staan in de volgende paragrafen. De uitgebreide toelichting op deze ambities is hier terug te vinden.

2.1 Het buitengebied – Raalte als groen en innovatief productielandschap

Innovatie, technologie, klimaatdiensten en duurzame energieopwekking vormen belangrijke pijlers van het nieuwe verdienmodel voor het buitengebied. De energietransitie zal grotendeels in ons diverse buitengebied plaatsvinden en een belangrijke veranderkracht zijn voor het landelijke gebied. Hier wordt samengewerkt aan biodiversiteit, robuuste watersystemen, klimaatbestendigheid en bodemkwaliteit. Nieuwe ontwikkelingen moeten waarde toevoegen voor zowel huidige als toekomstige generaties.

2.2 Toekomstige wijken en dorpen – Raalte geeft ruimte aan eigenzinnig samenleven

We omarmen de verduurzamingsopgave van onze wijken en dorpen en de demografische veranderingen die hier plaatsvinden. We zien de noodzaak en kans om samen te werken aan een verbouwing van onze wijken en dorpen tot duurzame, gezonde, klimaat- en levensloopbestendige leefomgevingen. Nieuwbouw in de dorpen heeft een voorbeeldfunctie.

2.3 Identiteit en regio – Raalte als het levendige hart van Salland

Raalte biedt ruimte voor ondernemerschap en initiatieven. We zijn bereikbaar voor forenzen die graag in onze gemeente wonen door middel van robuuste verbindingen en nieuwe mobiliteitsconcepten.

Bijlage 3. Overzicht actielijnen

3.1 Energietransitie

Nr.	Actie	Groei	Wijken & dorpen	Buiten-gebied	Wanneer
E1	We werken samen met provincie en andere gemeenten onder de Agenda Energietransitie West-Overijssel aan onze ambities op de energietransitie.		x	x	Doorlopend
E2	We behouden het doel om in 2030 100 GWh duurzame energie op te wekken. We doen dit niet meer in het kader van de RES afspraken maar in het kader van de verduurzaming van ons lokale energieverbruik.		x	x	2025 - 2030
E3	Gemeente Raalte zet zich zelf in ieder geval tot 2030 niet actief in voor grootschalige windturbine initiatieven. Initiatieven kunnen nog wel vanuit de provincie komen.			x	2025 - 2030
E4	We actualiseren het beleid zon op land in lijn met het beleid van de provincie Overijssel.			x	2026
E5	Om de (autonome) groei van zon-op-dak te ondersteunen onderzoeken we hoe we op wijkniveau de opgewekte energie efficiënt kunnen benutten.	x	x		2025 - 2026
E6	We maken inzichtelijk of de huidige mogelijkheid voor kleine vergistingsinstallaties binnen het bestemmingsplan nog toereikend is en passen deze indien nodig aan.			x	2026
E7	We onderzoeken welke potentie er in het buitengebied is voor biogas.			x	2026 e.v.
E8	Gemeente Raalte zet zichzelf in ieder geval tot 2030 niet actief in voor de komst van kerncentrales.	x	x		Niet
E9	We doen een impactanalyse van de huidige en eventuele toekomstige beperkingen van het elektriciteitsnet op onze gemeentelijke doelen en ambities. Het daaropvolgend actieplan moet de impact zoveel mogelijk mitigeren.	x	x		
E10	We werken toe naar mogelijkheden van toekomstbestendige (nieuwbouw)wijken bij verdere beperkingen op het elektriciteitsnet. Het minimaliseren van de vraag naar elektriciteit is hierbij de sleutel.	x	x		2025 - 2030
E11	We stellen ons faciliterend op richting ondernemers en bedrijventerreinen op het gebied van samenwerking en energie-uitwisseling.		x		2026 - 2030

Nr.	Actie	Groei	Wijken & dorpen	Buiten-gebied	Wanneer
E12	We werken samen met de netbeheerders om de verzwaring van het elektriciteitsnet te faciliteren en de procedures vlot te laten lopen.		x		Doorlopend
E13	Er wordt een afwegingskader voor de plaatsing van elektriciteitshuisjes in de openbare ruimte opgesteld.		x		2025
E14	Waar mogelijk stemmen we de wijkgerichte aanpak van het elektriciteitsnet af op andere gemeentelijke werkzaamheden.		x		2026 e.v.
E15	We haken aan bij de waterstof werkgroep en bestuurlijk platform Waterstofnetwerk Oost-Nederland.	x			2025 e.v.
E16	In samenwerking met buurgemeenten en de provincie bepalen we of en waar aansluitingen op het waterstofnetwerk wenselijk zijn.	x			2025 - n.t.b.
E17	We zetten een subsidieregeling op voor de isolatie van woningen.		x		2025 - nt.b.
E18	We zetten ons in om zo snel als mogelijk tot een Soorten Management Plan (SMP) te komen.		x		2025 - 2028
E19	De subsidieregeling voor het verduurzamen van maatschappelijk vastgoed continueren we om zoveel mogelijk maatschappelijke organisaties te helpen verduurzamen.		x		2025
E20	De gemeente pakt de regie voor de isolatieopgave om te zorgen dat woningen over kunnen gaan naar een duurzame manier van verwarmen, zoals beschreven in de Warmtevisie.		x		2025 - 2050
E21	We zien toe op de verduurzaming van utiliteitsgebouwen vóór 2027 zodat de gebouwen aan de minimale eisen van label C te voldoen.		x		2025 - 2027
E22	Alle gemeentelijke panden worden verduurzaamd om minimaal aan de eisen van label C te voldoen. Waar mogelijk, zetten wij hoger in.		x		2025 - 2030
E23	Ons warmteprogramma wordt voor uiterlijk eind 2026 vastgesteld. Deze wordt daarna iedere vijf jaar geactualiseerd.		x		2025 - 2026
E24	We bepalen welke wijken kansrijk zijn voor de aanleg van een collectieve warmtevoorziening.		x		2025 - 2026
E25	We starten met de uitvoering van de Warmtevisie en het Warmteprogramma. Waar mogelijk doen we dat als onderdeel van een integrale wijkaanpak.	x	x		2026 e.v.
E26	We breiden het project 'Warm voor Elkaar' uit.		x		2025 - 2027
E27	In 2025 wordt de laadvisie vastgesteld, welke elke twee jaar wordt herijkt.	x	x		2025 e.v.
E28	We onderzoeken hoe we in de gemeente Raalte structureel plek kunnen geven aan duurzame mobiliteit.	x	x		2025

3.2 Klimaatadaptatie

Nr.	Actie	Groei	Wijken & dorpen	Buiten-gebied	Wanneer
K1	In 2026 voeren we wanneer nodig nieuwe stresstesten uit, houden risicodialogen en vertalen de uitkomsten in een uitvoeringsprogramma.		x		2026 e.v.
K2	We lossen de (water)overlastlocaties op en monitoren deze voortgang.	x	x	x	2025 - 2050
K3	We werken klimaatadaptieve principes en normen verder uit en nemen deze mee in de ruimtelijke inrichting van Raalte.	x	x	x	2025 e.v.
K4	We gaan wijkgericht aan de slag om ons bebouwd gebied klimaatadaptief in te richten.		x		2025 e.v.
K5	We zetten een inhaalslag in om onze ruimtelijke (MIP) projecten tot uitvoering te laten komen.		x		2025 e.v.
K6	We stimuleren en faciliteren de uitvoering van klimaatadaptieve- en natuurinclusieve maatregelen van inwoners, bedrijven en organisaties.		x		2025 e.v.
K7	We zetten ons in om de aanleg en nazorg van nieuw groen duurzamer voor te schrijven en uit te voeren.	x			2026 e.v.
K8	Voor onze gemeentelijke gebouwen werken we normen uit voor een natuurinclusieve- en klimaatadaptieve inrichting, en hanteren deze als richtlijn.	x	x		2025 e.v.
K9	We positioneren ons verder in ontwikkelingen in het buitengebied rondom water, waaronder de gebiedsaanpak van de Sallandse Weteringen en waterwinning Salland Diep.			x	2025 e.v.
K10	We positioneren ons verder in ontwikkelingen rondom natuur- en landschapswaarden in het buitengebied en ondersteunen deze.			x	2025 e.v.
K11	We grijpen koppelkansen aan om natuur in het buitengebied te verbinden en faciliteren initiatieven van derden.			x	2025 e.v.
K12	We beheren zo toekomstbestendig mogelijk en werken onze aanpak verder uit in onze beheerplannen.	x	x	x	2025 e.v.
K13	We beheren zo toekomstbestendig mogelijk en werken onze aanpak verder uit in onze beheerplannen.	x	x	x	2025 e.v.
K14	We werken aan de hand van het Strategisch communicatieplan klimaatadaptatie en zullen deze doorontwikkelen.	x	x	x	2025 e.v.
K15	We breiden de kennis en kunde rondom klimaatadaptatie en biodiversiteit van medewerkers uit.	x	x	x	2025 e.v.
K16	We maken gebruik van calamiteitenplannen voor extreem weer, weten onze rol, en handelen hiernaar.	x	x	x	2025 e.v.

3.3 Circulariteit

Nr.	Actie	Groei	Wijken & dorpen	Buiten-gebied	Wanneer
C1	Begin 2026 wordt het beleidsplan Circulariteit in de Openbare Ruimte vastgesteld.	x	x		2025 - 2026
C2	We bepalen of we het MVOI-manifest ondertekenen en dit implementeren in de organisatie.	x	x		2025 - 2028
C3	We selecteren voor 2027 twee voorbeeldprojecten waarbij circulariteit een centrale rol speelt in de uitvoering.	x	x		2025 - 2027 (e.v.)
C4	We gaan in gesprek met koplopers op het gebied van circulariteit binnen de gemeente Raalte.	x	x	x	2025 e.v.
C5	We stellen een actieplan op om circulaire bedrijvigheid binnen de gemeente Raalte te vergroten.	x	x	x	2025 - 2026
C6	We gaan het verbouwen van biobased bouwmaterialen stimuleren en ondersteunen, om tot een duurzame en toekomstbestendige landbouwsector te komen.			x	2026 e.v.
C7	We onderzoeken hoe wij circulair bouwen verder kunnen aanjagen en zetten hier stappen in.				
C8	We zoeken de samenwerking op met de woningcorporatie rondom circulair bouwen en werken dit samen uit.	x	x		2026 - n.t.b.
C9	We verkennen en versterken de samenwerking binnen Biobased Salland.	x			2025 - n.t.b.
C10	We informeren onze inwoners over de mogelijkheden van circulair bouwen.	x		x	2026 e.v.
C11	We verkennen de mogelijkheden om circulariteit op een toegankelijke manier bij inwoners te stimuleren.				2026
C12	We blijven in gesprek met initiatiefnemers van circulaire projecten voor inwoners en ondersteunen deze.		x		2025 e.v.

Bijlage 4. Verdere uitwerking van de financiën voor duurzaamheid

De afgelopen jaren heeft de Rijksoverheid geld beschikbaar gesteld voor onder andere de uitvoering van de afspraken uit het Klimaatakkoord en het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie. Deze geldstromen variëren van incidenteel, (semi-) structureel tot toekenning aan inrichtingsprojecten. In dit financieel overzicht is verder uiteengezet wat er aan middelen beschikbaar is vanuit Rijksgelden en vanuit de begroting. Daarnaast is voor uitvoering van het beleidsplan een uitbreiding van menskracht in kaart gebracht en worden de uitvoeringskosten besproken.

Beschikbare middelen
De middelen vanuit het Rijk en vanuit de eigen begroting zijn weergegeven in Tabel 1. Voor de middelen vanuit het Rijk, die bedoeld zijn voor de capaciteit van decentrale overheden voor klimaat-en energiebeleid (CDOKE), is door provinciale toezichthouders afgesproken dat deze middelen opgenomen mogen worden als structurele baat. Dat betekent dat naast de ontvangen uitkeringen er in de strekking van dit beleidsplan elk jaar soortgelijke inkomsten mogen worden verwacht. Deze middelen zijn bedoeld voor de inzet op het onderwerp 'energie'.

Een aandachtspunt is dat na 2025 het beleidsplan klimaatadaptatie afloopt en daarmee een deel van de budgetten beschikbaar voor dit onderwerp. Een groot deel van de jaarlijkse budgetten voor klimaatadaptatie loopt via het GRP en zijn tot 2030 daarin opgenomen. In 2025 wordt, samen met de evaluatie van het GRP, gekeken naar de resterende en benodigde budgetten voor klimaatadaptatie. Structurele budgetten voor de uitvoering van het biodiversiteitsbeleid worden meegenomen bij de integrale afweging van de begroting 2026.

Veel actielijnen vragen naast inzet ook om een uitvoeringsbudget. Vaak is nog onduidelijk hoe de uitvoering er precies uit gaat zien. Het is daarbij van belang dat we alle ontwikkelingen volgen en hier goed op inspelen. Het restant van het krediet 'Raalte duurzaam 2050' is met de jaarrekening 2024 daarom overgeheveld naar de jaren 2025 – 2027 om voor de komende jaren budget beschikbaar te hebben voor de uitvoering van dit beleidsplan.

In Tabel 1 staan alle op dit moment beschikbare middelen voor de thema's energie, klimaatadaptatie en circulariteit. Er is onderscheid gemaakt tussen de middelen die vanuit het Rijk beschikbaar zijn gesteld of zijn aangevraagd en middelen die in de gemeentelijke begroting zijn opgenomen. De Rijksmiddelen kennen een periode waarbinnen ze moeten worden uitgegeven. Deze periode is in het overzicht weergegeven door de breedte van de cellen over de jaren heen. Zo is bijvoorbeeld het restant van de SpUk CDOKE 2024 nog te besteden in 2025 en 2026 alvorens het moet worden teruggestort.

Tabel 1: Overzicht financiën (aantallen in € x 1.000)

Beschikbare middelen	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Rijksgelden						
Energie						
SpUk CDOKE - restant 2023	624	0	0	0	0	0
SpUk CDOKE - restant 2024	263		0	0	0	0
SpUk CDOKE - restant 2025	420			0	0	0
SpUk CDOKE 2026 - 2030**			510	510	510	510
SpUk aanpak energiearmoede	651					
SpUk nationaal isolatieprogramma 2024	1.485				Verlening mogelijk	
SpUk nationaal isolatieprogramma 2023	1.000			Verlening mogelijk		
Klimaatadaptatie						
DPRA Impulsgelden (worden verwerkt in de MIP-projecten)	140		121	N.t.b.*	0	0
Budgetten gemeente Raalte						
Energie						
Raalte duurzaam 2050	290	130	130	N.t.b.*		
Verduurzaming maatschappelijk vastgoed	868	0				
Klimaatadaptatie						
GRP - meekoppelen en stimuleren (klimaatsubsidie & projecten)***	75	150	50	100	150	150
Nota klimaatadaptatie - Onderzoek, innovatie en communicatie (restant)	100	N.t.b.*				
Vergroeningskansen (restant GRP meekoppelen & stimuleren)	429	N.t.b.*				
Uitvoering beleidsplan biodiversiteit	80	N.t.b.*				
Klimaatadaptieve schoolpleinen (restant)	50	N.t.b.*				
Circulariteit						
Beleidsplan circulariteit in de openbare ruimte	50	N.t.b.*				

* N.t.b. betekent 'Nader te bepalen'

** Vanwege het structurele karakter van de uitkering wordt voor de jaren 2026 – 2030 een bedrag vanuit het Rijk verwacht voor uitvoering van klimaat en energiebeleid van ten minste de grootte van de uitkering van 2023. Een deel hiervan is al toegekend aan de formatie van het cluster duurzaamheid.

*** Bedragen volgens huidige planning. Het GRP wordt momenteel geëvalueerd waardoor deze bedragen aan veranderingen onderhevig kunnen zijn.

Besteding middelen

Besteding van de middelen is onder te verdelen in 2 categorieën: capaciteit en uitvoeringskosten. Hierbij vallen bijvoorbeeld subsidies, communicatie en onderzoeken onder de uitvoeringskosten vallen. Om door middel van de actielijnen aan de gestelde doelen te werken is er meer menskracht nodig dan momenteel beschikbaar is. Alle onderwerpen, actielijnen en de benodigde capaciteit zijn geïnventariseerd en naast de huidige bezetting gelegd. In tabel 2 wordt een overzicht gegeven van de huidige bezetting en de benodigde bezetting als gevolg van de inventarisatie.

Tabel 2. Structurele bezetting nu en straks (in FTE).

	Nu	Straks
Energie	4,34	7 - 8
Klimaatadaptatie	1	1,5 - 2
Circulariteit	0	1
Totaal	5,34	9,5 - 11

Energie

Binnen het onderwerp Energie is een forse uitbreiding van de bezetting nodig. De toename van benodigde capaciteit is ongeveer 3 FTE. De additionele capaciteit valt binnen de kaders van de SpUk uitvoering klimaat en energiebeleid (CDOKE) waarvan het budget ook toereikend is; er is voor de uitbreiding op Energie ongeveer €370.000 van de beschikbare €510.000 nodig.

Voor de uitvoeringskosten op het onderwerp Energie zijn er meerdere budgetten beschikbaar, waarvan sommigen een specifiek doel hebben zoals de SpUk Energiearmoede en de SpUk Lokale Aanpak Isolatie. We proberen binnen dit beleidsplan, vanuit de actielijnen, zo veel mogelijk gebruik te maken van deze rijksuitkeringen. Voor het budget 'verduurzamen maatschappelijk vastgoed' is in 2024 een specifiek doel vastgesteld; een subsidieregeling. Dit budget vervalt na 2025. Het generieke budget 'Raalte duurzaam 2050' is bedoeld voor de overige uitvoeringskosten. De algemene aard past goed in de benodigde flexibiliteit; veel van de actielijnen vragen om verdere concrete uitwerking. Verder in de toekomst zal waar nodig via de reguliere P&C cyclus budget worden aangevraagd voor verdere uitvoering.

Klimaatadaptatie

De bezetting op klimaatadaptatie moet met 0,5 tot 1 FTE toenemen om de actielijnen op dit onderwerp op te kunnen pakken. Hier valt ook biodiversiteit onder. In 2025 kan deze additionele capaciteitsvraag ingevuld worden doormiddel van inhuur bekostigd vanuit het resterende budget van de Nota Klimaatadaptatie. Vanaf 2026 worden er via de integrale afweging begroting 2026 (structurele) middelen gevraagd voor invulling van deze rol. De huidige bezetting op klimaatadaptatie is onderdeel van de evaluatie van het GRP die momenteel plaatsvindt, waarbij het voornemen is de formatiekosten onderdeel uit te laten maken van het GRP. In het overzicht van de beschikbare middelen is aangenomen dat er gevolg wordt gegeven aan dit voornemen.

Voor de dekking van de uitvoeringskosten is in 2025 nog voldoende budget beschikbaar vanuit verschillende kredieten. Het toepassen van klimaatadaptieve maatregelen zijn opgenomen in de budgetten van (her) inrichtingsprojecten, zoals uit de MIP. Specifiek budget voor klimaatadaptatie is om een impuls te geven aan deze projecten, of maatregelen van derden (zoals inwoners of bedrijven). Ook het benodigde budget voor klimaatadaptatie wordt meegenomen met de evaluatie van het GRP. Voor de uitvoeringskosten na 2025 wordt via de reguliere P&C cyclus (integrale afweging begroting 2026 e.v.) budget aangevraagd.

Circulariteit

De gemeente heeft tot dit beleidsplan geen structurele inzet gekend op het onderwerp circulariteit. Het beleidsplan maakt duidelijk via welke actielijnen er aan de gestelde doelen zal worden gewerkt. Dit vraagt om capaciteit en dus om een toename van de bezetting, specifiek met ongeveer 1 FTE. De kosten van ongeveer €126.000 van deze FTE kunnen worden bekostigd uit de SpUk uitvoering klimaat en energiebeleid (CDOKE). De totale structurele inzet op deze CDOKE middelen komt daarmee op €496.000 wat goed past binnen de beschikbare €510.000.

De uitvoeringskosten op circulariteit kunnen voorlopig worden bekostigd vanuit het algemene budget 'Raalte duurzaam 2050'. Ook hier geldt dat waar nodig in de toekomst via de gebruikelijke weg additioneel budget via de P&C cyclus zal worden aangevraagd.